

ПРАЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
З 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 36 (2770)

Пятніца, 5 верасня 1975 г.

Цана 8 кая.

У Жодзіна ва
ўрачыстай
абстаноўцы
адкрыт
манумент
у гонар
савецкай
маці-патрыёткі.

Рэпартаж пра гэту падзею
чытайце на 12-й старонцы.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

АД КАМІТЭТА ПА ДЗЯРЖАЎНЫХ ПРЭМІЯХ БССР У ГАЛІНЕ ЛІТАРАТУРЫ, МАСТАЦТВА І АРХІТЭКТУРЫ

Камітэт па Дзяржаўных прэміях БССР у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры прымае для разгляду творы і работы, прадстаўленыя на атрыманне Дзяржаўных прэміяў БССР 1976 года.

На атрыманне прэміі вылучаюцца высокадэбныя і высокамастацкія творы і работы ў галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры, выкананыя на працягу 1972—1975 гадоў, але не раней, чым праз паўгода пасля іх апублікавання (паказу або выканання, збудавання, уводу ў эксплуатацыю).

Прапановы аб вылучэнні на атрыманне Дзяржаўных прэміяў БССР твораў і работ падаюцца прэзідыумам Акадэміі навук БССР, калегіямі міністэрстваў і ведамстваў, творчымі

саюзамі і таварыствамі, прэзідыумам Беларускага рэспубліканскага савета і рэспубліканскімі камітэтамі прафесіянальных саюзаў, ЦК ЛКСМБ, навукова-даследчымі інстытутамі, канструктарскімі і праектнымі арганізацыямі, навучальнымі ўстановамі, выдавецтвамі, рэдакцыйнымі калегіямі газет і часопісаў, мастацкімі саветамі тэатраў і музычных калектываў, рэспубліканскімі і абласнымі бібліятэкамі, сходамі калектываў прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый, калгасаў і саўгасаў.

Дакументы прымаюцца да 1 ліпеня 1976 года. Адрас: 220072 Мінск, вул. Акадэмічная, 15-а, БелСЭ, пакой 559, Камітэт па Дзяржаўных прэміях БССР у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры.

УРУЧЭННЕ УЗНАГАРОД

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Ф. А. Сурганаў 3 верасня ўручыў нагрудныя знакі і пасведчанні аб прысваенні ганаровых званняў работнікам галоўнай рэдакцыі Беларускай Савецкай Энцыклапедыі і паліграфічных прадпрыемстваў, узнагароджаным за плённую работу па падрыхтоўцы і выданню дваццацітомнай Беларускай Савецкай Энцыклапедыі.

Пасведчанні і нагрудныя знакі заслужанага дзеяча навукі Беларускай ССР уручаны галоўнаму рэдактару Беларускай Савецкай Энцыклапедыі П. У. Броўку і намесніку галоўнага рэдактара П. Д. Пузікаву. Начальніку друкарскага цэха Мінскага паліграфічнага

камбіната імя Якуба Коласа А. М. Капусціку, намесніку галоўнага рэдактара Беларускай Савецкай Энцыклапедыі І. Д. Казеку і былому намесніку А. Л. Петрашкевічу, фатографу афсетнага цэха Мінскага паліграфічнага камбіната імя Якуба Коласа Р. У. Лахцянікову ўручаны пасведчанні і нагрудныя знакі заслужанага работ-

ніка культуры Беларускай ССР.

Групе таварышаў уручаны Ганаровыя граматы і Граматы Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Ф. А. Сурганаў цёпла-і сардэчна павіншаваў узнагароджаных, пажадаў ім здароўя, шчасця, новых поспехаў у рабоце.

БЕЛТА.

ФЕСТИВАЛЬ НАРОДНЫХ ТАЛЕНТАЎ

ДАЛУЧЭННЕ ДА ХАРАСТВА

Больш як дзвесце новых самадзейных калектываў нарадзілася ў Брэсцкай вобласці ў ходзе першага тура Усесаюзнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных. Тысячы рабочых, хлебарабаў, педагогаў і навучэнцаў прыйшлі ў харавыя і драматычныя гурткі, танцавальныя ансамблі і духавыя аркестры, студыі выйленчага мастацтва і вакальна-інструментальныя калектывы. Мовай мастацтва яны імкнуцца паказаць гераічныя здзяйсненні савецкага народа, раскошы прыгажосці і духоўнае багацце нашага сучасніка.

Шмат новых гурткоў усіх жанраў з'явілася ў апошні час на Магілёўчыне. Першымі ўжо выступленнямі перад глядачамі, заявілі аб сваім майстэрстве і самабытнасці хор Хоцімскай раённай бальніцы, танцавальныя калектывы Пятровіцкага сельскага клуба Бабруйскага раёна, аркестра народных інструментаў Абідавіцкага сельскага Дома культуры Быхаўскага раёна і іншыя.

Прыкметна ўзбагаціўся высокамастацкімі творамі рэпертуар ужо вядомых калектываў, якія заваявалі прызнанне глядачоў.

Першыя мерапрыемствы фестывалю садзейнічалі развіццю мастацкай творчасці людзей, іх эстэтычнаму выхаванню, росту майстэрства калектываў. Гэта адзначылі ўдзельнікі праведзенага 3 верасня пад старшынствам намесніка старшыні Савета Міністраў БССР Н. Л. Сняжковай пасяджэння аргка-

мітэта па правядзенню ў рэспубліцы Усесаюзнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных.

Дэталёва разгледжаны першыя вынікі ходу фестывалю ў Брэсцкай і Магілёўскай абласцях, намечаны канкрэтныя меры па стварэнню, выпуску і распаўсюджанню рэпертуарных матэрыялаў для самадзейных калектываў, зацверджаны формы заахвочвання ўдзельнікаў фестывалю.

Станоўча ацаніўшы дасягнутыя, члены Рэспубліканскага аргкамітэта ў той жа час звярнулі ўвагу на сур'ёзныя недахопы і хібы, якія выявіліся ў ходзе першага тура фестывалю. У радзе раёнаў са спазненнем створаны аргкамітэты, не распрацаваны планы развіцця мастацкай самадзейнасці, не ствараюцца гурткі і калектывы на многіх прадпрыемствах і ў гаспадарках, дзе ёсць для гэтага ўсе неабходныя ўмовы. Рэспубліканскія, абласныя дамы народнай творчасці і мастацкай самадзейнасці, прафсаюзныя камітэты недастаткова дапамагаюць калектывам у фарміраванні рэпертуару. Больш маглі б зрабіць Саюз пісьменнікаў і Саюз кампазітараў рэспублікі, каб абарачыць аматарскае мастацтва ад безгустоўнасці і халтуры, якія яшчэ пранікаюць у яго рэпертуар.

Выпрацаваны канкрэтныя рэкамендацыі па палепшэнню арганізацыйна-методычнага, па стварэнню ўдзельнікам самадзейнасці неабходных умоў для творчасці.

БЕЛТА.

НАША ГОСЦЯ— ПОЛЬСКАЯ КНИГА

Традыцыйная дэкада кнігі Польскай Народнай Рэспублікі пачалася 3 верасня ў Беларусі. Адно з галоўных мерапрыемстваў яе праграмы— выстаўка польскай кнігі, якая адкрылася ў Таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі. У экспазіцыі прадстаўлены дзесяткі твораў польскай класічнай і сучаснай літаратуры, навуковыя і тэхнічныя выданні, багата ілюстраваныя кнігі аб мастацтве, аб гарадах і памятных месцах Польшы, слоўнікі, альбомы і праспекты.

У дні дэкады арганізуецца шырокі продаж польскай літаратуры ў Мінску, выстаўкі - продажы выданняў ПНР у Брэсце і Гродна, сустрачы чытачоў з перакладчыкамі і прапагандыстамі польскай кнігі на прадпрыемствах, у практычных арганізацыях, у калгасах і саўгасах.

— Папулярнасць польскай літаратуры ў нашай краіне, а савецкай — у Польшчы пастаянна расце — сказаў карэспандэнт БЕЛТА намеснік старшыні Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю А. Ф. Барушка. — Сведчанне таму — велізарны тыраж кніг, якія выдаюцца штогод у абедзвюх краінах. За пасляваенныя гады ў Савіцкім Саюзе выйшла наля 2 тысяч назваў кніг у перакладзе з польскай мовы агульным тыражом амаль 70 мільянаў экзэмпляраў. Творы Г. Сянкевіча напэўна выходзілі 100 разоў на 23 мо-

вах народаў СССР, А. Міцкевіча — 77 разоў на 13 мовах, Э. Ажэшка — 50 разоў на 10 мовах. Усяго выдадзена 1.380 мастацкіх твораў польскіх аўтараў на 38 мовах савецкіх народаў, у тым ліку больш чым 50 кніг на беларускай мове.

Выдавецтвы рэспублікі штогод выпускаюць творы класікаў польскай літаратуры і сучасных пісьменнікаў. Гэтымі днямі чытачы атрымаюць на беларускай мове кнігу апавесцей Э. Ажэшка, надрыхтаваны да друку таксама 2 тамы «Нявядомых гісторый» Г. Паўшар-Кляноўскай.

Плённыя кантакты ўстанавіліся паміж супрацоўнікамі выдавецтва «Мастацкая літаратура» і ваяводскага выдавецтва ў г. Лодзі, паміж іншымі выдавецтвамі ПНР і нашай рэспублікі. Яны садзейнічаюць папулярызацыі беларускіх і польскіх кніг сярод чытачоў, што служыць далейшаму ўмацаванню дружбы паміж брацкімі народамі.

На адкрыцці дэкады прысутнічалі генеральны консул ПНР у Мінску Ю. Мрвз і генеральны консул ГДР у Мінску Л. Волерт.

БЕЛТА.

ДОБРЫ НАСТРОЙ

Гасцінна сустракаюцца выступленні артыстычнай брыгады Гомельскай філармоніі, канцэртная праграма якой называецца: «Добры настрой». Брыгада, у складзе якой чытальнікі, спевакі, ілюзіяністы, была створана для абслугоўвання хлебарабаў на жніўе. Артысты ўжо выступілі перад хлебарабамі Гомельскага, Рэчыцкага, Светлагорскага і Веткаўскага раёнаў.

Два іншыя калектывы філармоніі сёння гастролююць далей ад дому. Адзін з іх — вакальна-інструментальны ансамбль «Сябры» выступае перад цалініцамі. Ён пабывае ў Карагандзе, Цалінаградзе, Канчатове, Эстрадны калектыв «Музыкі» і харэаграфічны ансамбль «Юнацтва» выступаюць перад працаўнікамі Урала.

На цаліне і Урале будзе дадана каля 120 канцэртаў.

Неўзабаве гамілячаны і гасці горала пазнаёміцца з новымі калектывамі філармоніі. Тут ствараецца харавыя капэла і сімфанічны аркестр.

М. МІХАЙЛАУ.

ЧАРГОВАЕ ПАСЯДЖЭННЕ

Адбылося пасяджэнне бюро секцыі прозы Саюза пісьменнікаў БССР. Абмеркавана творчасць праізаіка Алега Фомчанин. У абмеркаванні прынялі ўдзел Янка Скрыган, Мікола Гамолька, Мікалай Кружавых, Павел Місько, Яўген Каршуноў.

ВІНШУЕМ!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за шматгадовую плённую работу ў галіне выйленчага мастацтва і ў сувязі з пяцідзесяцігоддзем з дня нараджэння старшыні праўлення Саюза мастакоў Беларускай ССР ПРАТАСЕНЯ Віктар Сазонтавіч узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

У НАШЫХ ЛІТОЎСКІХ СЯБРОЎ

БУДАЎНІКАМ БАМА

На будаўніцтве Байкала-Амурскай магістралі працуе шмат юнакоў і дзяўчат з Савецкай Літвы. ЦК ЛКСМЛ і добраахвотнае Таварыства аматараў кнігі Літоўскай ССР падрыхтавала ім падарунак — бібліятэку, разлічаную на 500 чытачоў. Першая партыя кніг — творы літоўскіх савецкіх пісьменнікаў, многія з іх з аўтарскімі аўтографамі, літоўская, руская і замежная класіка, грамадска-палітычная і навукова-папулярная літаратура — ужо адаслана на БАМ.

Добра пачыў знаёмства падтрымку. Зараз у многіх гарадах і вёсках рэспублікі модала пачала збор кніг для сваіх аднагодкаў, якія па закліку камса-

мола паехалі на будаўніцтва Байкала-Амурскай магістралі.

ДА ЮБІЛЕЮ ВЫДАТНАГА МАСТАКА

Мастакі Каўнаса рыхтуюцца адзначыць стагоддзе з дня нараджэння М.-К. Чурлэніса. Скульптар К. Шважас закончыў работу над мармуровым бюстам выдатнага літоўскага мастака. Гэты бюст будзе ўстаноўлены ў Друскінінкай. Парэрт М.-К. Чурлэніса напісаў П. Стаўскас. Тэматычныя кампазіцыі рыхтуюць В. Астраўскене, С. Ненорта, А. Крышкавініс і іншыя каўнаскія жывапісцы. Гэтыя работы, а таксама графіка Р. Чарны, Г. Дыдзілітэ, А. Пакалюнас і іншых будуць экспанаваны на юбілейнай вы-

стаўцы, якая адкрыецца ў Вільнюсе.

ФЕСТИВАЛЬ ЭСТРАДНАЙ МУЗЫКІ

У Палазе закончыўся традыцыйны фестываль эстраднай музыкі, які чацвёрты год запар праводзіць Літоўская дзяржаўная філармонія.

Гасцямі фестывалю былі маскоўская вакальна-інструментальная група «Калейдаскоп» і вакальна-інструментальны ансамбль «Віа заліка» Дзяржаўнай філармоніі Латвійскай ССР.

Яшчэ выступілі літоўскія ансамблі «Эстраднае мелоды» і «Нерыл», а таксама лепшыя самадзейныя калектывы. У праграме фестывалю быў аўтарскі вечар заслужанай артысткі

рэспублікі Н. Шчукайтэ і саліста С. Павілайніса, а таксама выступленне літоўскага камернага аркестра пад кіраваннем вядомага артыста Літоўскай ССР С. Сандэцікаса.

ДЗЕНЬ ДОБРЫ, ЦЫРК!

З творчай справаздачай перад наўнасамі выступіў літоўскі шырковы калектыв. Глядачы цёпла сустралі вятэранаў цырка эквілібрыстаў, заслужаную артыстку рэспублікі Я. Раманаўскене і П. Піпіраса, дзісіроўшчыню свінняй, заслужаную артыстку рэспублікі Д. Барайшэне і Барайшыса. Высокае майстэрства прадэманстравалі малалетнія анцеры — паветраныя гімнасты А. і В. Путрусэ, атлісуюшчык мядзведзяў В. Забукса, удзельнікі паветранага палёту Морусы.

ЦІКАВЫЯ МАРШРУТЫ

Захапляюча і змястоўна праводзяць свой адпачынак працаўнікі Швянчонскага раёна. Больш як 30 экскурсій у розныя куткі краіны наладзілі сёлета хлебарабы, рабочыя прамысловых прадпрыемстваў. Так, калгаснікі калгасаў «Тайка» і «Леніна кялю» пабывалі ў пазездцы па маршруце Брэст — Мінск — Хатынь. Многія калектывы наведвалі Маскву, Ленінград, Рыгу, Талін і іншыя гарады.

ВЫСТАўКА КЕРАМІКІ

Экспазіцыя «Кераміка СССР-75» дэманструецца ў Вільнюсе Палацы выставак. На ёй прадстаўлена каля шасцісот работ трохсот мастакоў краіны. Шырока паказаны на выстаўцы работы літоўскіх керамікаў Ю. Адамоніса, А. Лічкунэ-Юсянене, Л. Шульгайтэ і іншых.

Апіраючыся на вопыт і ініцыятыву перадавікоў, надаць сацыялістычнаму спорніцтву ў гонар XXV з'езда КПСС усенародны размах, уцягнуць у яго ўсіх рабочых, калгаснікаў, інжынерна-тэхнічных работнікаў з тым, каб кожны працаўнік, кожны калектыў сваёй высокапрадукцыйнай, самаадданай працай унёс важкі ўклад у выкананне і перавыкананне вытворчых планаў і сацыялістычных абавязальстваў.

(З пастановы ЦК КПСС «Аб сацыялістычным спорніцтве за дастойную сустрэчу XXV з'езда КПСС»)

ЭМА УЛАДЗІМІРАЎНА БУБЕНАВА — адна з 173 камуністаў Мінскага паліграфічнага камбіната імя Якуба Коласа, ветэран прадпрыемства. Яна працуе тут з першага дня, а было гэта больш за 19 гадоў назад.

Спачатку была шывальшчыцай, потым вучылася на курсах, а цяпер узначальвае ўчастак, які налічвае 40 чалавек.

Эму Уладзіміраўну мы засталі ля стэлажоў, на якіх ляжалі стосы мастацкай літаратуры і падручнікаў.

Эма Уладзіміраўна падыходзіць да сярэдніх гадоў

жанчыны, перад якой на стэле ляжаць некалькі раскрытых тамоў. Галіна Андрэўна Шэндзерава таксама ве-

тэран камбіната, ударнік камуністычнай працы. Яна — кантралёр. Уважліва праглядае кожную кнігу. Усё

нем кантрольных лічбаў пяцігодкі і мяркуе выканаць яе да 20 кастрычніка. Пры гэтым, звыш плана будзе вы-

га года наша Леанарда была выбрана дэпутатам Вярхоўнага Савета рэспублікі...

Самая высокая тэхналогія, дасканалая арганізацыя працы — вось што сёння характарызуе Мінскі паліграфічна-камбінат. Афсетны цэх. Тут працуе некалькі комплексна-скрызных брыгад. Адну з іх узначальвае камуніст Аляксей Бандарэнка. Справа пастаўлена так, што кожны рабочы зацікаўлены ў тым, каб не толькі ён сам, але і яго напарнікі працавалі добра, бо зарплата паміж усімі дзеліцца паровну. Машыны тут паміж зменамі не спыняюць, як звычайна, што дае вялікую эканомію часу. Прадукцыйнасць працы ўзрасла на 8 працэнтаў. Усе члены брыгады — ударнікі камуністычнай працы. Сярэднязменная выпрацоўка складае 153 працэнты.

У друкарскім цэху працуе на плоска-друкавальнай машыне брыгада камуніста Валер'яна Мароза. Гэта ён са сваімі таварышамі друкаваў Беларускаю Савецкую Эцыклапедыю. Надаўна Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за плённую работу на падрыхтоўцы БелСЭ В. Мароз быў узнагароджаны Граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Мерна тручочуць друкарскія машыны. Па канвеерных стужках плывуць і плывуць будучыя кнігі. Розныя. Проза і паэзія, навуковыя трактаты і школьныя падручнікі. Заўтра яны стануць здабыткам тысяч і тысяч людзей.

М. ЗАМСКІ.
Фота І. ПАУЛАВА.

ТУТ НАРАДЖАЮЦЦА КНІГІ

Ліна тыпістка, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Леанарда Касцэвіч.

можа здарыцца — пераблытана ці парвана старонка, дагары пагамі ўклеена ілюстрацыя. Пад рукою кантралёра нажніцы, клей, запасныя старонкі. Ілюстрацыі. Вопытная працаўніца так выправіць дэфект, што калі хто не ведаў, дык і не заўважыць.

З пералётнага цэха кнігі і брашур ідуць у склад гатовай прадукцыі. Тут да месяца называюць некалькі лічбаў, якія характарызуюць сённяшні ўзровень работы паліграфічнага камбіната.

Штодзень выпускаецца 200 тысяч экзэмпляраў кніг і брашур. Гадавы ж аб'ём прадукцыі складае 55 мільянаў экзэмпляраў. А калі падсумаваць усё зробленае за 19 гадоў існавання камбіната, дык атрымаецца астрамамічная лічба — 790 мільянаў тамоў.

Пра ўсё гэта раскажаў нам начальнік плановага аддзела Пётр Іванавіч Мазур, таксама ветэран прадпрыемства і вялікі яго патрыёт. Ён жа папэдаміў, што калектыў камбіната ідзе з апыраджан-

дадзена прадукцыі на мільён дзвесце тысяч рублёў. Гэта стане працоўным падарункам калектыву XXV з'езда КПСС. І яшчэ. Два кварталы запар камбінат заваёўвае першае месца ў сацыялістычным спорніцтве паліграфічных прадпрыемстваў краіны.

Адзін са здымаў нашага рэпартажу пераносіць нас у ліна тыпістны цэх. Лётаюць па клавіятурах пальцы ліна тыпістак. Адна з іх — камуністка Леанарда Іосіфаўна Касцэвіч. Яна адна з лепшых працаўніц камбіната.

Ліна тыпісты пераважна царод засяроджаны, маўклівы. Леанарда Іосіфаўна — не выключэнне. На пытанні карэспандэнта адказвае скупа, нават неахвотна. Больш гаворыць за яе інжынер Алена Уладзіміраўна Лейкіна, якая нас суправаджае.

— Ведаеце, — з гонарам раскавае яна, — Леанарда Касцэвіч выканала сваю асабістую пяцігодку яшчэ ў снежні мінулага года. Яна ўжо шмат гадоў з'яўляецца ударнікам камуністычнай працы. Ну, а ў чэрвені гэта-

Праз рукі Эмы Уладзіміраўны Бубенавай і Галіны Андрэўны Шэндзеравай прайшлі ўсе тамы БелСЭ.

— І сёння якасць высокая, — кажа Аляксей Бандарэнка (справа) членам сваёй брыгады.

ГІСТАРЫЧНЫ шлях станаўлення і развіцця беларускай савецкай культуры, адпраўным пунктам якога быў Вялікі Кастрычнік, адзначаны значнымі поспехамі і здабыткамі. Беларусі народ, што стагоддзямі гібеў у цемры і невядстве, за кароткі час стварыў сваю, нацыянальную на форме і сацыялістычную на зместу культуру, якая сёння прыцягвае ўвагу не толькі ў нашай краіне, але і далёка па-за яе межамі.

Савецкая культура заўсёды жыла і развівалася разам з грамадствам. І сёння дзеячы мастацтва натхняюцца вялікай стваральнай працай нашага імгальнага народа, у ім знаходзяць сваіх герояў.

У гэтым яшчэ раз пераконвалася, калі знаёмішся з кніжкай С. В. Марцалеў «Да духоўнага росквіту», якую выдаў у мінулым годзе выдавецтва «Беларусь». У надзагалюнку кнігі пазначана: «Гістарычны вопыт развіцця беларускай савецкай культуры». Звяртаючыся да разгляду пытанняў развіцця літаратуры, тэатра, музыкі, кіно, жыванісу, графікі, скульптуры, плакатаў культуры, бібліятэк, музеяў і народнай творчасці больш чым за 50 гадоў. С. В. Марцалеў імгненна прасачыць галоўныя шляхі і найбольш важныя напрамкі гэтага працэсу, вызначыць заканамернасці паступальнага руху наперад беларускай савецкай культуры. У кнізе тры раздзелы: «У перыяд сацыялістычнага будаўніцтва», «У перыяд умацавання і развіцця сацыялізму» і «У перыяд будаўніцтва камунізму».

Грунтуючыся на ленінскай С. В. Марцалеў, Да духоўнага росквіту. На рускай мове. Мінск, «Беларусь», 1974.

тэорыі нацыянальнага пытанні, С. В. Марцалеў вывясляе розныя аспекты гістарычнага шляху беларускай савецкай культуры, яе месца сярод іншых нацыянальных культур народаў Савецкага Саюза. Дбаючы пра аргументаванасць і дакладнасць сваіх вывадаў, аўтар спасылкаецца на шматлікія прыклады і жыццёвыя факты, надмацоўвае іх гістарычным вопытам развіцця сацыялістычнага грамадства. Чытач на аснове такога ўдумлівага аналізу мае магчымасць яскрава ўявіць вялікі і плённы шлях беларускай савецкай культуры, якая з'яўляецца часткай нацыянальнай на форме і сацыялі-

ўрад знаходзіў сродкі для захавання, рэстаўрацыі і аднаўлення культурных каштоўнасцей народа. Так, ужо ў студзені 1919 года Усерасійская калегія па справах музеяў і ахове помнікаў мастацтва і даўніны Народнага Камісарыята асветы РСФСР накіравала тэлеграму ўраду БССР, у якой прасіла прыняць тэрміновыя меры для аховы замка Радзівілаў у Нясвіжы. А 5 лютага 1919 года калегія Наркамсветы рэспублікі прыняла пастанову аб ахове каштоўнасцей замка, у сакавіку 1919 года было разгледжана пытанне аб ахове ўсяго замка. Калі выявілася, што ён патрабуе сур'ёзнага рамонту, калегія

дзе ансамбль песні і танца Белдзяржфілармоніі выехаў ва Узбекістан, а студэнты кансерваторыі выступалі са справаздашымі канцэртамі ў Маскве.

Такія творчыя кантакты развівалі ініцыятыву дзеячаў мастацтва, узбагачалі іх арсенал выдленчых сродкаў, умацоўвалі інтэрнацыянальны сувязі. Пасычанае вялікім пралетарскім зместам, культурнае жыццё эфектыўна дапамагала фарміраванню марксісцка-ленінскага светапогляду савецкага чалавека, росту яго творчай актыўнасці ў стваральнай працы ў імя далейшага ўмацавання эканамічнай і абароннай магутнасці нашай Радзімы. На

Танка, Аркадзя Куляшова, Петруся Броўкі і многіх іншых беларускіх пісьмемнікаў. У жніўні 1942 года ў Маскве адбыўся пленум Саюза савецкіх пісьмемнікаў Беларусі, які абмеркаваў творы літаратараў, навісаныя ў першы год вайны.

Напружаны творчы рытм быў характэрны і для ўсіх дзеячаў мастацтва. Напрыклад, за першыя два з паловай гады вайны Беларусі дзяржаўны ансамбль песні і танца пад кіраўніцтвам Рыгора Шырмы даў 620 канцэртаў, на якіх пабывала 450 тысяч чалавек. Многа патрыятычных твораў было створана беларускімі кампазітарамі. У іх прапагандзе вялікую дапамогу аказваў вялікі рускі народ. У маі 1942 і студзені 1943 года ў Маскве адбыліся канцэрты беларускага мастацтва Тацяна творчыя справаздачы праходзілі і ў іншыя ваенныя гады.

Актыўна дзейнічалі прадстаўнікі беларускага мастацтва не толькі на фронце, але і ў тыле ворага. Сярод партызан было нямала дзеячаў нацыянальнай культуры. Разам з беларусамі барацьбу з ворагам вялі прадстаўнікі многіх іншых народаў нашай краіны. Таму і мастацкая творчасць народных меншцтваў, як і сам партызанскі рух, была інтэрнацыянальнай. Аўтар кнігі гаворыць пра творчасць некаторых партызанскіх паэтаў, мастакоў, расказвае аб ролі кіно ў патрыятычным выхаванні працоўных.

Значнае месца ў кнізе адведзена паказу, як на сучасным этапе камуністычнага будаўніцтва беларуская савецкая культура і мастацтва, культурна-асветныя ўстановы вырашаюць вялікую і складаную справу ідэа-эстэтычнага выхавання працоўных, які ўдзел прымаюць яны ў ажыццяўленні рашэнняў XXIV з'езда КПСС.

Безумоўна каштоўнасць уяўляе своеасаблівае хроніка культурнага жыцця рэспублікі, дзе названы асноўныя даты гісторыі беларускай савецкай культуры ад 1917 да 1973 года.

А. БУТЭВІЧ.

СКАРБЫ КУЛЬТУРЫ

стычнай на зместу культуры савецкіх народаў. Сабраны над адной вокладкай матэрыял дапамагае глыбей зразумець як сродкі і метады забеспячэння даступнасці духоўных каштоўнасцей для народа, так і працэс неспараднага і ўсебаковага ўдзелу нас у творчай дзейнасці.

У кнізе «Да духоўнага росквіту» гаворыцца пра тое, якую вялікую ўвагу ўдзялялі пытанням развіцця культуры Камуністычная партыя, як літаральна ў кожнай вёсцы і кожным горадзе Савецкай Беларусі насельніцтва на ўсім шляху сацыялістычнага і камуністычнага будаўніцтва адчувала бацькоўскі партыйны клопат аб задавальненні духоўных патрабаванняў, аб стварэнні неабходных умоў для шырокага працягнення народных талентаў. Дзякуючы такому зацікаўленаму клопату ўдалося зберагчы многія культурныя помнікі на тэрыторыі Беларусі, захаваць шматлікія рэліквіі, якія сёння складаюць духоўнае багацце беларускага народа.

Характэрна, што з першых гадоў Савецкай улады гэтаму пытанню ўдзялялася неаслабная ўвага, і нават у цяжкія для краіны гады Савецкі

змагаў выдзеліць для гэтага 50 тысяч рублёў.

Такія прыклады не адзінакавыя. С. В. Марцалеў неадназначна паказвае партыйную зацікаўленасць развіццём культуры і ўсебаковую данамогу, якую аказвалі беларускаму народу ў станаўленні нацыянальнай культуры вялікі рускі народ і іншыя народы нашай сацыялістычнай Айчыны.

Значнае месца ў кнізе займае расказ пра плённую дружбу дзеячаў мастацтва Савецкай краіны, пра жыццёвыя працэсы ўзаемаўзабагачэння нацыянальных культур. Так, напрыклад, толькі ў канцы трыцятых гадоў у Беларусі адбыўся шэраг прадстаўнічых паказаў дасягненняў культур братніх народаў. З вялікім поспехам у сталіцы рэспублікі прайшлі гастролі тэатра імя Ленсавета, Ленінградскага тэатра драмы і камедыі. У многіх беларускіх гарадах з поспехам выступіў Дзяржаўны ансамбль народнага танца СССР пад кіраўніцтвам І. Майсеева.

У сваю чаргу мастацтва Савецкай Беларусі таксама знаходзіла шырокую дарогу да сэрцаў братніх народаў Савецкага Саюза. У 1939 го-

багатым фактычным матэрыялам раскрывае аўтар сацыялістычны змест і інтэрнацыянальны характар беларускай савецкай культуры, паказвае яе выхад на міжнародную арэну, актыўную пазіцыю ў барацьбе супроць буржуазнай і нацыяналістычнай ідэалогіі.

Асобны раздзел у кнізе С. В. Марцалева адведзены дзейнасці творчых саюзаў і інтэлігентнай рэспублікі ў гады суровых выпрабаванняў Вялікай Айчыннай вайны. З першых же дзён дзеячы мастацтваў змагаліся з ненавісным ворагам на франтах, у партызанскіх атрадах Кавказ перамогу над фашызмам дапамагала і іх страснае, палымнае слова. Перагледзілі свой рэпертуар тэатры, змяніліся канцэртныя праграмы, паклічанае слова паэтаў узялі ў атакі байцоў. Многія творы літаратараў Беларусі выходзілі ў цэнтральных выданнях і выдавецтвах Масквы. Напрыклад, ужо на трэці дзень вайны ў «Правде» быў надрукаваны верш Якуба Коласа на беларускай мове «Шалёнага іса — на ланцуг». Магутны зародкавая моцы ўяўляла публіцыстыка Янкі Купалы, палымна гучаў голас Максіма

ПРЫЗНАЮСЯ на шчырасці, я вельмі часта кнігу «Мы жывём у вёсцы», якую напісаў Сцяпан Бародоўскі і Аляксандр Шабалін, Шчыра і захапляюча расказваюць яны аб нашых сучасніках. Жаданне хутчэй прачытаць нарысы сваіх калег дыктавалася яшчэ і тым, што сам у свой час пісаў пра многіх, з тых, з кім сустракаліся аўтары. Часам лавіў сябе на сумненні, а ці адсрыноць яны на гэты раз штосьці новае. Намыліўся. Кніга іхняя — багатая на фактычны матэрыял, надзённая на ўзнятых праблемах, адметная сваімі мастацкімі якасцямі.

У нарысах адчуваецца поўны сэннішны рэчаіснасці. Радуе, што С. Бародоўскі і А. Шабалін выступаюць не ў ролі старонніх назіральнікаў. Яны пранікаюць у глыбіню жыццёвых з'яў, заўважаюць сацыяльныя зрухі, што адбываюцца ва ўзаемаадносінах паміж людзьмі, ускрываюць недахопы, што яшчэ часам сустракаюцца ў наладжаным сельскагаспадарчай вытворчасці.

Публіцыстычна напісаны нарысы «У пошуках багатырскага коласу». Ім і адкрываецца кніга. Гісторыя і сучаснасць у гэтым творы знітаваны ў адно цэлае, кожны эпісод у мінулае падмацоўваецца разважанымі аб сённяшнім дні. У нарысе шмат

С. Бародоўскі, А. Шабалін. Мы жывём у вёсцы. Нарысы. На рускай мове. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1974.

лічбаў, але яны не загнуваюць асноўны матэрыял, не робяць яго свайго роду бухгалтарскай справаздачай. За кожным паказчыкам відаць людзі, іх наўсядзённыя справы.

Галоўны герой нарыса Д. Маёраў усё сваё жыццё прысвяціў служэнню роднай

хлопеца паслядоўнікам. Ён пайшоў пасля сябе табліцы з вынікамі шматгадовых вопытаў, артыкулы, надрыхтаваныя для газет і часопісаў, панкі дзелавой перапіскі з устаноўамі, сельскагаспадарчымі прадпрыемствамі, навуковымі работнікамі... Усё гэта абавязвае працягваць

ПРА ЧАС, ПРА СУЧАСНІКА

ВЫВЕРАНА ЖЫЦЦЁМ

зямлі. Мы сустракаемся з гэтым чалавекам, калі ён, спяшаючыся за бацькам, кроцьчы жыццёвым полем, калі працуе ў сельскагаспадарчым тэхнікуме, калі адмаўляецца ад кафедры ў акадэміі і прыязджае ў родныя мясціны на Гомельшчыну. Яго, агранома на адукацыі, ніколі не пакідала думка: вырасіць два коласы там, дзе рос адзін.

«Атрымаць сяродня ўрад жаў і 100 цэнтнераў збожжжа з гектара ва ўмовах калгасаў і саўгасаў Беларусі, Латвіі, Літвы, Эстоніі, на Украінскім Палессі, у сумежных абласцях Расійскай Федэрацыі — гэта не фантазія, а рэальная магчымасць самых бліжэйшых гадоў», — чытаем у яго дзёніку.

Маёраў многае не паспеў зрабіць. Але тое, над чым ён працаваў, своечасова над-

шаблоннай схеме. С. Бародоўскі і А. Шабалін пайшлі іншым кірункам. Яны смела робяць аўтарскія адступленні, пераходзяць да абагульненняў. Але асноўнае, чым яны кіруюцца, гэта — праўда і яшчэ раз праўда.

«Прыгадваюцца шматразовыя сустрэчы з Уладзімірам Міхайлавічам Калачыкам, якія, на прычыне яго крайняй занятасці, як правіла, былі нядоўгімі. Але кожную, нават самую кароткую, нашу гутарку ён умеў напоўніць багатым зместам, паспяваў надзяліцца самым для яго важным», — гавораць аўтары ў прадмоўцы да нарыса «Вышыня».

Мы адчуваем, як асобныя факты ўплываюцца ў агульную тканіну твора. Знітоўваюць іх аўтарскія абагульненні. Усё гэта дазваляе нам убачыць старшыню калгаса «Светлы шлях» Маладзечанскага раёна У. Калачыка цікавым чалавекам, для якога праца на роднай зямлі — змест усяго жыцця.

Заўважаецца высокая аўтарская патрабавальнасць пры адборы фактаў, іх публіцыстычнае вытлумачэнне і ў нарысе «Учора, сёння, заўтра». Ён паддзены аўтарамі ў выглядзе дзёніка, які вядзе старшыня калгаса «Мая камунізму» Барысаўскага раёна. Герой Сацыялістычнай Працы Феадосій Вавілавіч Юданаў. Першы запіс зроблены ў верасні 1942 года ў партызанскім атрадзе, апошні — у маі 1969 года. Яны, гэтыя даты, як гаво-

раць аўтары, узяты выпадкова. Толькі ніколі не выпадкова ў кожнай жыццёвай сітуацыі галоўная рыса юданаўскага характару — вялікая любоў да людзей, глыбокая вера і бясконца адданасць грамадскай справе.

На канкрэтных прыкладах С. Бародоўскі і А. Шабалін паказваюць, як авалоўваюць сучаснымі метадамі кіраўніцтва, Юданаў з зайздросным веданнем справы вырашае любы гаспадарчыя задачы. Гэтую каштоўную якасць ён паспяхова развівае і ў сваіх бліжэйшых памочнікаў. Улюбены ў сваю зямлю, у жыццёвую ніву, больш вучоны-эксперыментатар, чым проста аграном, Васіль Карпавіч Кузьмічкі; былая даярка, а цяпер галоўны заатэхнік з акадэмічнай адукацыяй Ядвіга Паўлаўна Гітчанская, галоўны інжынер, здольны кіраваць і вынаходзіць. Анатоль Іванавіч Церашчук.

Дачытаўшы нарысы, падрабязна знаёміўшыся з яго героямі, яшчэ раз пераконвалася, што высокае права вырашаць лёс іншых, весці іх за сабой дадзена не кожнаму.

Многа каштоўных знаходак і ў нарысе «Зямля яго, лёс яго», дзе дакументальнасць фактаў знітавана з вобразным іх вытлумачэннем. Вынік атрымаўся самы жаданы — рэалістычны, мастацкі паказ героя і часу, у якім жыве сённяшняя вёска.

Уладзімір КОБРЫН.

«НЕМАН»

Адкрываецца нумар падборнай «Галасы маладых». У ёй прадстаўлены паэты А. Касцяня, Л. Цыкун, Н. Татур.

У перакладзе Ф. Зайца змешчана апавесць П. Кавалёва «Накін нас, трывога». Друкуецца апавесць Л. Вакулоўскай «Вяселлі».

Пад рубрыкай «З замежнай назі» творы К. Сэндберга і Э. Фрыда. Вершы з англійскай і нямецкай моў, перакладзі В. Вольгіна і В. Купрыянаў.

«Іншага шчасця не дадзена» І. Панчанкі і «Веткаўскае ўзорава» Я. Сахуты — матэрыялы, што змешчаны пад рубрыкай «Старонкі з бланкіта».

Доктар філалагічных навук Л. Дзмітрыеў піша пра «Слова аб палку Ігаравым», з дня надрукавання якога спаўняецца 175 гадоў.

Артыкул Р. Бярозкіна «Купала і Пушкін» змешчаны ў раздзеле «Крытыка».

«МАЛАДОСЦЬ»

Нумар адкрывае паэма Мар'яна Дуксы «Сувязь». Паэмае друкавана раман Віктара Каваленкі «Падвышанае неба». З вершамі выступаюць Анатоль Грачанікаў, Эдзі Агняцвет, Мікола Янчанка, Мікола Кутас.

Часопіс публікуе новую апавесць Петруса Броўкі «Вечная іляма».

Фотарэпартаж Валянціна Ждановіча «Ударнае лета» расказвае пра ўдарныя камсамольскія будоўлі рэспублікі, нарыс Анатоля Бароўскага «На далёкай буравой» — пра беларускіх нафтавікоў.

Асабістымі ўражаннямі ад наведання замежных краін навеяны дарожныя нататкі В. Хорсуна «Шчасця табе, В'етнам!» (Да 30-годдзя ДРВ) і Валянціны Трыгубовіч «Маршрут: Нёман — Нармандыя».

Артыкул Веры Палтаран «Талент чалавечай дабры» прысвечаны заўчасна памёршаму мастаку Янку Рамановічу. Кнігу Варлена Бечыка «Свет жыцця і блізка» рэцензуе Генадзь Шупенка. Пра жыццё і дзейнасць актыўнага дзеяча КПБ і Камінтэрна Вільгельма Кнорына ў артыкуле «Ён сэрцы маладых гартаваў» расказвае Мікола Кузняшоў.

Лепшыя беларускія майстры дывана — героі артыкула Анатоля Мяснікова «Нашчадкі Івана Паддубнага».

У часопісе прадстаўлены яго традыцыйныя рубрыкі.

ВЫЙШЛІ З ДРУКУ

ВЫДАВЕЦТВА «МАСТАЦЬНАЯ ЛІТАРАТУРА»

Ангер Бікчантаеў. Вывайце, серабрыстыя дзядзькі. Апавесці. Пераклад з башкірскай мовы В. Рудавай. Мастак Р. Пайлаўскі. 1975 г. 172 стар. Тыраж 2000 экз. Цана 54 кап.

Ул. Дубоўна. Залатыя зярны. Казкі. Мастак М. Карпейка. 1975 г. 352 стар. Тыраж 4000 экз. Цана 86 кап.

А. Жун. Палляванне на старых азёрах. Аповяданні. Мастак В. Масцераў. 1975 г. 208 стар. Тыраж 10000 экз. Цана 48 кап.

М. Калачынскі. Кніга дружбы. Лірыка. Серыя «Бібліятэка беларускай паэзіі». Афармленне В. Юрчанкі. 1975 г. 176 стар. Тыраж 5000 экз. Цана 56 кап.

Н. Нісілік. Выбравае. На рускай мове. Мастак В. Забораў. 1975 г. 386 стар. Тыраж 8000 экз. Цана 1 руб. 48 кап.

Я. Скрыган. Выбраныя творы ў двух тамах. Том першы. Кругі. Апавесці з адступленнямі. Мастак Л. Прагі. 1975 г. 418 стар. Тыраж 10000 экз. Цана 94 кап.

Я. Скрыган. Выбраныя творы ў двух тамах. Том другі. Апавесці, аповяданні, роздум. Мастак Л. Прагі. 1975 г. 384 стар. Тыраж 10000 экз. Цана 86 кап.

ЛІТАРАТУРАЗНАЎСТВА ведае тэмы, якія, на першы погляд, могуць уяўляцца малабачнымі і непраблемнымі, але спецыяліст добра разумее іх складанасць. Такою з'яўляецца, на нашу думку, і тэма, пра якую пойдзе гутарка.

Фельетаніст Улас Дарашэвіч нарадзіўся ў 1864 годзе і памёр у студзені 1922 года. Праз 53 гады пасля яго смерці выйшла з друку манускрыпт пра яго — у сталіцы Беларусі! Калі б у адной з былых расійскіх сталіц — зразумела: у абедзюх Дарашэвіч быў відным дзеячам; калі б на Украіне — таксама зразумела: з «Одесского листка» пачалася яго папулярнасць; калі б у далёнаўсходнім выдавецтве — логіка ёсць: бо гутарка ж пойдзе пра пісьменніка, які гадоўным сваім творам лічыў «Сахалін». Але Беларусь... Адзіным, чым можна было б прывязаць да яе тэму кнігі, гэта блудоказнае ўпамінанне, што няродны бацька, які даў Дарашэвічу прозвішча, нібыта беларус, і што У. Дарашэвіч набыў на Беларусі на аўтамабілі як карэспандэнт з фронту.

Я — як уладальнік архіва Дарашэвіча — магу дадаць, што захаваўся і запоўнены яго рукою шывтак аб прыезде праз беларускія губерні на ўласнай машыне і (да сусветнай вайны) у падарожжы да Іспаніі, але і гэтага надта мала для беларускага акадэмічнага выдавецтва. Але там, у Мінску, працуе аўтар — С. Букчын, які абараніў на творчасці Дарашэвіча кандыдацкую дысертацыю. Таму і напісаў неабходную для гісторыі журналістыкі кнігу. Дзякуй выдаўцам, дзякуй яму.

Але тут пачынаецца маленькая трагедыя аўтара, хача гаворыць ён аб трагедыі Дарашэвіча (якой у сапраўднасці не было).

Даследчык хацеў, відаць, пераканаць выдаўцоў і будучых чытачоў у гістарычнай значнасці фігуры Дарашэвіча і ўсюды акцэнтаваў яго левыя імкненні. І, відаць, асноўнае наступова, ад старонкі да старонкі, узнікла некаторае скажэнне сапраўднага аблічча журналіста. Падобнае парушэнне гістарычнай праўды спачатку здавалася гэтым жа вызначным, як адхіленне сарада ў пачатку палёту, які аднак заканчваецца ў выніку зусім не там.

С. Букчын, лёс фельетаніста. Жыццё і творчасць Уласа Дарашэвіча. На рускай мове. Мінск, «Навуна і тэхніка», 1975.

куды сарада павінен быў бы накіравацца Букчын яўна любіць Дарашэвіча (канштоўная рыса далёка не кожнага аўтара ў адносінах да абранай тэмы), і гэта таксама магло штурхаць яго ў сярэчных выпадках да падобнага рашэння.

Букчын сапраўды паказаў сябе добрым знаўцам творчасці Дарашэвіча, але, калі ўзнікла генеральная задача сфармуляваць канцэпцыю шляху фельетаніста, удакладніць яго сацыяльны адрас, даследчык трапіў не на тую вуліцу — няхай сабе і блізкую, суседнюю, а ўсё ж такі не тую. Ён ставіць сваёй задачай «прасачыць лёс пуб-

што іх няма. Дарашэвіч не найшоў у эміграцыю, не ўдзельнічаў, знаходзячыся на дзенькінскай тэрыторыі, у белавардзейскім друку. Саўецкая ўлада адразу ж ацаніла гэта, у Севастопалі пакінула яму кватэру, у доме, які раней належаў яму. Севастопальскі рэжым задаваў маю просьбу дапамагчы Дарашэвічу прадуктамі (я загадваў літаратурнай часткай налітарасвета Ваенна-Марскіх Сіл), але паказанне Я. Шафіра, прыведзенае Букчыным, што Дарашэвіч «у 1921 годзе з дня ў дзень хадзіў у Севастопальскі рэжым, у міліцыю, спыняўся ўсюды, дзе толькі было мно-

эмігранта А. Амфітэатрава. аўтара, які страшыў царскае сямейства Раманавых выкрывальным фельетонам аб «памешчыках абманавых». Навуковая памылка Букчына ў тым, што ён падшоў да літаратара, якога ён вывучае, як да рэвалюцыянера, што збіўся са шляху, а потым пакаўся. А з гэткай меркай нельга ні ацаніць, ні зразумець такую даволі буйную, але з іншага цеста з'яву, як У. Дарашэвіч. Так, і губернатараў ён скідаў, і міністры яго баяліся, і сахалінскую катаргу даўлося змякчаць пасля яго выкрываў, якія абляцелі ўвесь свет, але нават самыя прагрэсіўныя, самыя карысныя для абуджэння рэвалюцыйнай свядомасці фельетоны яго не ідуць далей мэрка буржуазнага радыкалізму.

Адсейвіанне лепшага — цудоўны метад для ўкладальніка зборніка «Выбранага», але не для даследчыка. Выбарачны метад Букчына прывёў да таго, што засталіся неадзіненымі таія ваякія кампаненты біяграфіі і дзейнасці Дарашэвіча, як тэатр, суд, вынайдзены ім «кароткі радок» (часта нават без дзейслова), рэдактарства.

Адносць рэдагаванне «Русскаго слова» Дарашэвічам да паласы яго «трагедыі» зусім адвольна. Газета не была рэвалюцыйнай, займала першынствуючае становішча ва ўсёй прэсе царскага часу. Дарашэвіч быў у ёй дыктатарам, не перажываючы ніякай трагедыі. Букчын пазову друкаванага аркуша прысвечвае аналізу кароткага радка Дарашэвіча, даходзячы да вельмі ж наўнага тлумачэння імкненнем да кароткасці, — гэта ў фельетаніста, які надрукаваў за 38 гадоў 2 мільёны радкоў і аднаму толькі некралагічнаму артыкулу пра тэатральнага забаўніка Лянтюскага даў дзеяць газетных падваляў!

С. Букчын сам вымушаны прывесці вызначэнне М. Горкім Дарашэвіча як «таленавіцейшага з прахвостаў», наведанні ў тое, што Аляксей Максімавіч выказаўся за перавыданне ў савецкі час «Сахаліна» (гэтае п'сьмо Горкага я перадаў Інстытуту сусветнай літаратуры, які носіць яго імя).

Кніга С. Букчына — каштоўны збор фактаў пра жыццё і дзейнасць Дарашэвіча, але не паходня, якая асвятляе яркую асобу журналіста, чые суларэчнасці адлюстроўвалі не яго індывідуальныя мары, а канкрэтны стан расійскай буржуазіі на розных этапах гісторыі.

Ул. ПАКРОЎСКІ.

Маства.

ЧЫЯ ТРАГЕДЫЯ?

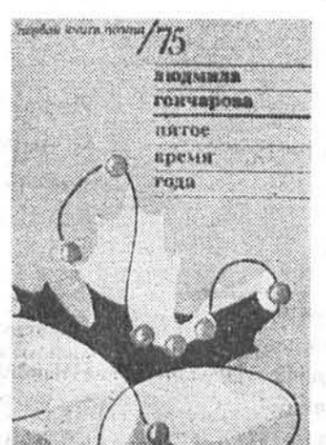
лічыста, гісторыю крушэння яго філасофіі «здаравага сэнсу» і прыходу ў савецкі лагер», прычым тлумачыць, што гэта «значыць на канкрэтным прыкладзе выявіць фальшывую сутнасць тэзісу буржуазнай ідэалогіі аб магчымасці існавання незалежнага, надпартыйнага і свабоднага ад грамадства друку».

Я сваімі вачамі чытаў інтэрв'ю з Дарашэвічам, дзе ён выказаўся (калі рэпарцёр быў дакладны) лаяльна пра маладую Саўецкую ўладу, якая паставіла перад сабой вялікія сацыяльныя задачы. Сярод дакументаў Уласа Міхайлавіча ў яго архіве я захаўваю выдзенае яму ў Петраградзе пасведчанне як лектару Інстытута журналістыкі і выдзенае яму ў Севастопалі пасведчанне як члена саўецкага прафсаюза «Рабне» («рабочников искусств»). Але ці дастаткова падобных нацярджэнняў «прыходу ў савецкі лагер» у тым ідэйным сэнсе перабудовы ўсёй свядомасці, у якім гаворыць аб гэтым прыходзе Букчын? А больш моцных дакументаў, выказванняў, нацярджэнняў ці ён, ці хто іншы не мае проста таму,

та народу», «спасцігаючы сутнасць повага ладу», — гэта ўжо адносіцца да сферы фантазіі. Улас Міхайлавіч быў настолькі хворы (у пачатку наступнага года ён памёр), што на штотдзённыя прагульні быў фізічна не здольны.

Праз усю працу Букчына праходзіць Дарашэвіч, які ніколі не існаваў. Рэальны Дарашэвіч быў выдатным буржуазным журналістам, які са сваім класам прайшоў шлях ад розкіх выпадкаў супроць самадзяржаў да ўмеранасці ў палітычных прэтэнзіях пасля маніфеста 17 кастрычніка 1905 года.

Ідэолаг заўсёды больш гнуткі за свайго гаспадаракупца, прадпрымальніка, таўстасума, фабрыканта, заводчыка, і на адрасу асобных таўстасумаў у Дарашэвіча знойдзецца шмат самых рэзкіх і выкрывальных слоў. Да таго ж ён быў выключна таленавіты, прычым іменна ў іроніі, жарце, высмейванні, што склалі з фраз, спецыяльна вырваных з яго фельетонаў, кнігу антыбюракратычных і антымільянерскіх афарызмаў магчыма. Але падобную кнігу, відаць, было б не цяжка штучна стварыць з раманаў і фельетонаў бела-

Выйшлі новыя кнігі ў выдавецтве «Мастацкая літаратура». Вось іх вокладкі: «Люблю і веру» Ю. Свіркі (мастан Л. Лобан), «Пятая пара года» Л. Гончаровай (мастан Н. Шчаснага), «Кніжчыны слёзы» Н. Галіноўскай (мастан П. Калінін).

ЗНОЎ ВАБЯЦЬ ТАЯМНІЦЫ АДКРЫЦЦЯ

Пятрусь МАКАЛЬ

ЗА ПЕРАВАЛАМ

Хоць і адолеў перавал жыцця,
Зноў вабяць таямніцы адкрыцця:
У кроплі — мора, месяц — у рацэ,
Слязіна крыўды ў любай

Якая самавітая хлусня,
Нібы за перавалам ціці

Я паўтараю першы крок штодня,
Вучуся зноў хадзіць і размаўляць.
Хадзіць — каб локцем

Не спіхваў брата пад абрыў круты;
Хадзіць — каб ад сяброўскае хады

А гаварыць — ах, як нам гаварыць?
Ды толькі так, каб слова нездарма
Прыходзіла вадой, калі гарыць,
Прыходзіла цяплом, калі зіма.

Вучуся быць цяплым, як і вы,
Да лепявання гаваркой ліствы,
Якая адшуміць і ападзе
У пахавальнай восеньскай нудзе.

З упартасцю вучуся разумець
Маўклівы камень, і бетон, і медзь,
Што ўвасабляюць добрых дум
У вечных манументах і дамах.

Штодзень выкладвай сэрца
на далонь, —
Хай перад цэлым светам паўстае.
Зямля і неба, вецер і агонь —
Бяссонныя настаўнікі мае.

Дай мне, вучнёўства сталая пара,
Спасцігнуць мудрасць праўды
і добра.

...І не магу пазбыцца пачуцця,
Што не хапае аднаго жыцця.
Хоць падавайся к богу на паклон,
Каб тэрмін мой зямны падвоіў ён.
Але хіба да клопату майго
Высокай цвердалобасці яго?

Плуг —
Усіх згладнелых друг —
Паглыбляецца ў глыбу былінна.

Плуг,

Які прыходзіць у рух,
Умываюць пясок і гліна.
Каб барозны ракой плылі,
Мы

Метал
Мудрасці вучым.
Плуг
Купаецца

У зямлі,
Плуг
Выходзіць з зямлі
Бліскучым.

Навучы вышыні, прасвятлі
Нас, аратах, айчынная глеба.
Плуг
Капаецца

У зямлі,
Здабываючы
Золата хлеба...
Каб барозны ракой плылі,
Ззяе сонцам метал гарачы...

Калі ж плуг перастане
Купацца ў зямлі,
З'есць яго
Іржа да астачы.

ДА ЯНКІ КУПАЛЫ

Чым нас прыцягваюць помнікі?
Натоўп каля іх сталы.
Ідуць ды ідуць паломнікі
У госці да Янкі Купалы.

З будзённасці тлумнай, з палону
Турботаў ракетнага века,
З грукату і з нейлону —
На споведзь да чалавека.

Зачараваным зрокам
У рысы гранітныя цялячы,
Ідуць заповоленым крокам
Да простаі і мудрай велічы.

Ціша абцасамі стукае...
Галовы схіляючы долу,
Ідуць, як з былога ў наступнае,
Як з вандраванняў дадому.

Як табе зараз у камені,
Сейбіт і буравеснік?
Пэст у сваяцтве з вякамі,
Усіх пакаленняў равеснік.

Не адгароджаны брамаю,
З намі вядзе размову ён

Моваю праўды —
самаю
Лепшай у свеце моваю.

Чуюць яе здалёку
Аратыя і вучоныя.
Ідуць у адзіным патоку
Жоўтыя, белыя, чорныя.

Ах, як мы здолелі вырасці!..
Але нашчадкам у вечнасці
Ісці да купалавай шчырасці,
Ісці да яго чалавечнасці.

Душы абудзіць панулыя
Бунтарнага слова бясстрашша.
Купала — не толькі мінулае,
Купала — наступнае наша.

Да чысціні першароднае
Людзі прыходзяць па-рознаму.
Не зарасце народная
Сцежка да праўды і розуму.

Адчуем у грудзях біццё —
І задаем сабе загадку,
І ўжо гатовы ўсё жыццё
Перакрасаць, пачаць спачатку.

Але нікуды не падзенем
Той праўды горкай, той бяды,
Што мудрасць сталасці заўжды
Да нас прыходзіць са спазненнем.

А ці не ў тым, а ці не ў тым
Мы спасцігаем сэнс высокі,
Што да вяршынь кіруем крокі
На ўздыме цяжкім і крутым?

Вясновым днём на сад зірні,
Святлом плясткавым убраны:
Красуюць кронны ў вышыні,
А карані зямлёй схаваны.

Калі ты ў вечнасці ў гасцях,
Твой лёс — узлёт напятай хвалі,
Пачатак твой — заўжды працяг
Сябе і тых, што тут бывалі.

Вер ты мне аднаму —
Я цябе люблю!
Я цябе абдыму,
Цеплынёй атулю...

Што маўчыш у чаканні ты?
Як у боскім эдэме, жыві
У далонях маёй дабрата,
У далонях маёй любві.
Хіба знойдзеш утульней кут,

Дзе так хораша быць удах?
Я пазбаўлю цябе ад пакут,
Ад турбот, ад трывог і дум.
Занясу апаўночы ў сон,
Пацалункам на золку збуджу.
Я на вуліцы,
як парасон,
Уратую цябе ад дажджу.
Захіну ад залётных вятроў,
Засланю ад чужых вачэй,
І ад ворагаў, і ад сяброў...
Хіба мала? Заходзь хутчэй!
Ах, упартая пташка мая,
І куды толькі пырхнула ты?
Трапяткімі рукамі я
Абдымаю прастор пусты.

ДЫМ

Папярос агнявыя джалыцы
Абуджаюць імгненны ўздых.
Прабіваючыся праз пальцы,
Сіняй змейкай віецца дым.

Ад п'янілага тлуму ў застоллі
Сэрцы соладка растуць.
І, пружыначы дрогга, ад столі
Змейкі кольцамі дастаюць.

Нібы куля ў ствале, нямею,
Удыхаючы з'едлівы чад:
Смокчуць змеі, табачныя змеі
Вішні вуснаў і грудзі дзяўчат.

Не распушчана маладымі
Жоўкнуць твары і пачуццё.
Вочы ў дыме. І думкі ў дыме.
Душы ў дыме. У дыме жыццё.

Ах, як дым папяросны — мода!
Мая любая, як жа так?
Твае губы — не слодыч мёду,
Твае губы — пякучы табак.

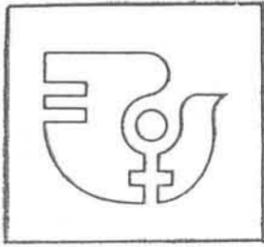
Як жа зараз прызнацца цяжка
Мне самому сабе тайком
Пацалунак з табой —
як зацяжка

Папяросным крутым дымком,
Ты адольваеш небяспеку,
Каб не тыцкалі модніцы ўсе:
— Бач, адстала, адстала ад веку —
Табак ад яе не нясе...

І не ў сіле ўтаймоўваць злосці,
Грымну раптам у цішыні:
— Пойдзем з дыму! Да сонца
ў госці,

Да паветра і чысціні...
Ці не лепей даверыцца квецені,
Зорнай свежасці і траве?
Каб ты пахла суніцаю, вецер
Дым, як плацце, з цябе сарве...

Я малюся, каб позірк дзявочы
Цыгарэтным агнём не згас...
Не пускайце нам дым у вочы,
І без дыму мы любім вас!

УСЛАВИМ ЖАНЧЫНУ!

ва ўсталяванні адносін дружбы і супрацоўніцтва паміж народамі», — сказаў П. М. Машэраў у сваёй прамове на адкрыцці Міжнароднай сустрэчы жанчын, якая адбылася ў Мінску.

Міжнародны год жанчыны. Міжнародная сустрэча жанчын у Мінску. Гэтым падзеям прысвечаны выстаўкі выяўленчага мастацтва, якія праходзяць зараз у Мінскім Па-

Л. Гумілеўскі. «Прылатан» (ліставая медзь).

лацы мастацтваў. Каля 500 твораў жывапісу, графікі, скульптуры і прыкладнога мастацтва, якія прадставілі мастакі братніх рэспублік і Савецкай Беларусі, прысвечаны савецкім жанчынам.

Творы мастакоў Ленінграда і Масквы, Ашхабада і Рыгі, Мінска і іншых гарадоў услаўляюць мужнюю гераічную працу жанчын, іх подзвіг у Вялікай Айчыннай вайне, іх мацярынскі клопат.

Маці, сястра, сяброўка... Жанчына, працаўніца, грамадзянка... Вось гераіні выстаўкі.

Суровыя і ласкавыя, мужныя і кранальныя жаночыя твары, працавітыя і пяшчотныя рукі, зграбныя постаці жанчын. Прыгажосць і багацце душы нашай сучасніцы, яе складаны духоўны свет — вось рысы, якія раскрываюць мастакі ў сваіх творах. Жанчына-грамадзянка, жанчына-працаўніца, якая дбае аб дзецях і аб Радзіме, якая абараняе, стварае і пеціць. Вось абагульнены вобраз жанчыны, які стварае выстаўка ў цэлым.

М. Лівенцава. «Возненіе».

А. Лось. «Егерская дачка» (лінагравюра).

СУСТРЭЧЫ З ПРЫГОЖЫМ

За дзесяць гадоў — з часу адкрыцця ў горадзе над Пінай карціннай галерэі пры Пінскім краязнаўчым музеі — яе залы наведала 356236 чалавек. Яны з хваляваннем і радасцю паглядзелі 81 выстаўку. У асноўным гэта былі тэматычныя выстаўкі: «Вобраз нашага сучасніка», «З намі Ільіч», «Пейзажы Радзімы любімай», «Яны змагаліся за шчасце народа», «Наш горад любімы», «Рэха Кастрычніка», «Родная мая Беларусь», «Край наш Палескі», «Гэтых дзён не змоўкне слава», «Этапы вялікага шляху», «Незабыўныя гады», «Вобраз жанчыны ў савецкім выяўленчым мастацтве», «Чалавек вялікага лёсу», «Помнікі раскаваюць», «Малююць дзеці Пінска», а таксама неаднаразова выстаўкі народнай творчасці.

Тут праходзілі персанальныя выстаўкі Аляксандра Векслера, Мікалая Казлоўскага, Івана Данилава, Анатоля Сяліцкага, Аляксандра Ступака, Аляксандра Шыдлаўца, Уладзіміра Усціненкі, Яўгена Шатохіна, Барыса Дамненкі, Барыса Малиноўскага, Ірыны Касміной, Яўгена Пулхова, Мікалая Пятрова і іншых. Галерэя прымала многія перасоўныя выстаўкі з Брэста, Мінска і Масквы.

Акрамя гэтага, былі арганізаваны 27 перасоўных выставак у Брэсце, Століне, Целяханах, Лагішыне, Дамашыцах, Малатковічах, Лышчы і самім Пінску — на прадпрыемствах, у навучальных установах і арганізацыях. З гэтымі выстаўкамі пазнаёмілася больш чым 180 тысяч чалавек.

Як арганізатары галерэі, так і наведальнікі яе поўныя ўдзячнасці майстрам пэндзля і разца, якія адкрылі людзям шлях у свет прыгожага, навучылі лепш убачыць дзіўную прыгажосць і пяшчотнасць беларускай бярозкі, сіняву родных азёр, задумены сум лясцоў, невыказную прыгажосць адухоўленай працы савецкіх людзей, іх гераізм, выдатнасць здзяйсненняў сённяшняга дня, неадольную сілу і моц нашай Радзімы.

Што гэта менавіта так, сведчаць запісы ў дзесяці кнігах водгукі і пажаданняў. Вось толькі некаторыя з іх: «Мы вельмі рады, што наведлі карцінную галерэю. Паглядзеўшы карціны, былі ў захваленні. Патапчук Рая і Валеры з Мерчыц».

«Усёй сям'ёю мы наведалі новы куток культуры нашага горада — карцінную галерэю. Атрымалі вялікае задавальненне. Шчаслівыя, што нашы дзеці могуць пазнаваць чужоўнае. Дружыніны».

«У радасным хваляванні сустракаю ў Пінску гэтую выдатную выстаўку. Вялікае дзякуй арганізатарам яе і тым, хто прадставіў памяшканне для такой патрэбнай справы. Крыць».

«Дзякуй сардэчнае за выдатную выстаўку! Казлоў з Чалябінска» і г. д.

Апошнім часам у будынку галерэі закончаны рамонт і нядаўна адкрылася выстаўка дзіцячай мастацкай творчасці Пінскага Дома піянераў і школьні-

каў. На ёй прадстаўлена каля 400 работ. Як і трэба чакаць, юныя мастакі прысвяцілі свае працы ваенна-патрыятычнай тэматыцы. Назавём толькі некалькі тэм: «30 гадоў Перамогі», «Слава героям», «Брэсцкая крэпасць-герой», «У баявым страі», «Танкі на п'едэстале», «Легендарны бранятэр», «Незабыўнае», «За Радзіму-Маці» і іншыя.

...Дзеці любяць казкі і літаратурных герояў. Яны вельмі дэспытлівыя і па-свойму вырашаюць мастацкі вобраз. Цікава ў гэтых адносінах работавано Іры Бабкінай (12 гадоў). На фоне зоркавай прасторы, дзе спакойна плыве месяц і імкліва ўзвышыно імчыцца касмічны карабэль, стаіць дзед з люлькаю ў роце. А бабуля ў квяцістай спадніцы і чырвонай хустачцы, залажыўшы рукі за спіну, уважліва слухае дзеда.

Работы прадстаўлены ў тэхніцы малюнка, акварэлі, выпальвання, разьбы, вітражу, роспісу па дрэву, лепкі, інкрустацыі. Выдатна выканана калектыўная праца гурткуоўцаў і іх кіраўніка выяўленчай студыі Яўгена Пятровіча Пулхова. Добрае слова хочацца сказаць і ў адрас педагога пералётнага гуртка Марыі Яфімаўны Пачынкас, якая з веданнем справы многія гады вучыць дзяцей нацыянальнаму беларускаму арнаментаванню. Яе выхаванцы выканалі багатыя па тэматыцы і ўдалыя па форме пано, шкатулкі, альбомы, блакноты...

А колькі выдумкі і фантазіі ў самых маленькіх скульптураў — вучняў 1—4-х класаў! Яны працуюць з пластылінам, які лёгка паддаецца дзіцячым рукам. З-пад іх выходзяць героі казак. Старэйшыя працуюць у тым жа матэрыяле, але на больш сур'ёзныя тэмы — свет гераікі нашага сучасніка. Менш чым год кіруе гуртком скульптар, мінулагадні выпускнік Мінскага тэатральна-мастацкага інстытута Руслан Васільевіч Дар'ін. Хочацца яму і яго юным выхаванцам ад душы пажадаць творчых удач.

Да традыцыйнага свята «Зоры над Пінай» Пінская фабрыка мастацкіх вырабаў у дзвюх злах галерэі рыхтуе выстаўку народнай творчасці майстроў беларускага Палесся.

Яшчэ шмат радасных сустрэч з прыгожым адбудзецца ў карціннай галерэі Пінска. Мяркуюцца адкрыць на базе галерэі Палескі дзяржаўны музей народнай творчасці. І чым раней гэта здарыцца, тым лепш. Таму што, акрамя радасцей, у нас ёсць і засмучэнні. Калі да адкрыцця галерэі ў маі 1965 года мы мелі плошчу 241 кв. м., то цяпер — 599 кв. м., а штаты тыя ж самыя. На пяць залаў і вестыбуль — адна наглядчыца. Мы маглі б паказаць у калгасных сёлах і гарадах Палесся перасоўныя выстаўкі. Але мы не маем навуковых супрацоўнікаў і дастатковых сродкаў.

В. БАРАВІКОУ,
ст. навуковы супрацоўнік
карціннай галерэі пры
Пінскім краязнаўчым
музеі, мастацтвазнаўца.

ПАДАРУНАК ДЗЕЦЯМ ЗОРНАГА

Тое, што ляжала на гэты раз у кантэйнерах і пасылках, на якіх буйнымі літарамі было напісана: «БМ, пасёлка Зорны, намітэту камсамол», на першы погляд, мабыць, здавалася, для БАМа і незвычайным. Але ж толькі на першы погляд. Расце насельніцтва пасёлка, што раскінулася па гэтай таёжнай шырыні. Падрастаюць і маленькія гаспадары Байнала - Амурскай маг'істралі — дзеці.

І вось прыйшло на Баранавіцкую фабрыку цацак пісьмо, у якім павадаўлялася, што пасёлка Зорны рыхтуецца да вялікага свята — адкрыцця першага дзіцячага сада. Але ж, на жаль, пішуць бамаўцы, няма пэкуль што тут для малышоў цацак.

Рабочыя фабрыкі прынялі рашэнне: у самыя кароткі тэрмін з сэнаномленых матэрыялаў зрабіць падарунак. І вось ажываюць пад рукамі чужоўных майстроў казачныя рэчы, якія потым апынуцца ў своеасаблівым дзіцячым свеце.

Мастацтва па роспісу фабрыкі С. Лабуда і яе сяброўкі па працы выправілі ў Зорны поўны асартымент фабрычнай прадукцыі, у якую яны ўключілі сваю цэпальню, сардэчную шчодрасць і ўсмішку.

К. ЛЕУСКАЯ.

СЦІПЛАСЦЬ І ШЧЫРАСЦЬ

Бакоя нас жыве і праце многа добрых і цікавых людзей. Хачу расказаць пра аднаго са старэйшых работнікаў выдавецтва «Беларусь» — пра машыністку Тацяну Фёдарэўну Корзун.

Сціплую і шчырую працаўніцу ведаюць і павважаюць беларускія пісьменнікі, вучоныя, дзеячы мастацтва і культуры. Доўгі шлях ад рукапісу да друкаванага выдання. Любы літаратурны твор, навуковая праца, успаміны ветэрана пачынаюцца менавіта ў машынным бюро. Машыністка — першы чытач, першы крытык, першы дарадца.

У далёкім 1935 годзе прыйшла ў новы, нядаўна пабудаваны Дом друку, маладая

машыністка. Называлі ўсе яе тады ласкава Танечкай. Сваёй стараннасцю і працавітасцю яна хутка заважала павагу работнікаў выдавецтва.

Праходзілі гады, дзесяцігоддзі. Тацяна Фёдарэўна — па-ранейшаму праце за сваёй ма-

шынкай. Яна цярдліва выхоўвае і вучыць сваіх маладых калегаў.

Многа цікавага можа расказаць гэтая сціпляя працаўніца, з многімі вядомымі людзьмі сустракалася на сваім вяку Станаўленне і развіццё беларускай савецкай літаратуры адбывалася літаральна на яе вачах і пры яе актыўным удзеле. Нясмелыя хлопцы і дзяўчаты ў сялянскіх кашушках і ботах багвалюба пераступалі парог машыннага бюро і клалі свой рукапіс на стол Тацяны Фёдарэўны, чакалі яе прысуду. Пасля яны становіліся вядомымі паэтамі, празаікамі, вучонымі. Але з нязменнай павагай і пашанай звяртаюцца яны і сёння да старэйшай машыністкі.

Цікава назіраць за хуткімі і такімі рытмічнымі рухамі рук высокакваліфікаванай машыністкі. Гэты спрыт

і ўменне прыйшлі не адразу. Спатрэбіліся гады, каб пальцы пачылі неабходную пунткасць, а вочы навучыліся разбіраць самыя здавалася б, нечытабельныя почырк. І цяпер па хуткасці, па акуратнасці і пісьменнасці друкаванні з ёю можа спаборнічаць далаёка не кожная машыністка.

За самаадданую працу Тацяна Фёдарэўна ўзнагароджана медалём «За доблесную працу ў Вялікай Айчыннай вайне 1941 — 1945 гг.». «За доблесную працу ў азнаменаванне 100-годдзя дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна». Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР, ганаровымі граматамі Міністэрства культуры БССР і БРК прафсаюза работнікаў культуры.

С. ДУДО,
студэнт.

НА ВЫСТАЎКУ Ў ЧЭХАСЛАВАКІЮ

У палескай вёсцы Міхнавічы, цэнтры калгаса імя Гастэлы, жыве і праце цудоўны чалавек. А славутая Зінаіда Альвінскай — сваімі тканымі рэчамі. Вачэй не адарваць ад яе поспілак, ручнікоў, настольнікаў. У гэтым жа калгасе ёсць яшчэ адна майстрыха. Тканкі Паліны Трафімавай, як і Зінаіды Альвінскай, заўсёды ўпрыгожваюць выстаўкі работ народных умельцаў.

Славяцца работы ткачы з Калінкавіцкага раёна. Пospілак, вытканая рукамі Марыі Стомы (вёска Вялікая Аўцюкі) карысталася ўсеагульнай увагай на абласной выстаўцы творчасці сель-

скіх умельцаў. Чырвоныя ружы на чорным фоне радуюць вока, уражваюць.

Па-майстэрску вышывае «гладзю» загадчыца сельскай бібліятэкі вёскі Хамічы Лідзія Моўчан. Яе калега — загадчыца Якімавіцкай бібліятэкі Яўгенія Альха, тэз прыгожыя ручнікі.

Сто лепшых экспанатаў абласной выстаўкі работ народных умельцаў адбраны і накіраваны ў Чэхаславакію. Сярод іх і поспілак Марыі Стомы. Няхай і там пазнаёмяцца з цудоўнымі тканкамі беларускіх жанчын.

Ю. ПОЛЯК,
супрацоўнік
калінкавіцкай газеты
«За камунізм».

ВЕТРАЗИ КАРАВЕЛЫ

Што патрэбна, каб кароткаметражны а і а стужка стала сапраўды захопляючай, а праблема, узятая ў ёй, хвалявала гледача, пакінула ў яго душы след — адказная задача, над вырашэннем якой працуюць беларускія дакументалісты. Плённыя ў гэтым напрамку і пошукі рэжысёра І. Пікмана. Удала выкарыстаная ім форма цэнявой пантамімы ў фільмах «Самазабойца» (аб гігіене інтэлектуальнай працы), «Што пасееш, тое і сажнеш» (аб удзеле насельніцтва ў добраўпарадкаванні гарадоў), «Пачнем з каздыбы» (аб актыўным адпачынку насельніцтва) спрыяе таму, што вобразныя, лакалічныя кінарэпартажы глядзяца лёгка,

цікава, а галоўнае — да сягаюць сваёй мэтай.

Фільмы І. Пікмана знайшлі прызнанне не толькі ў нашай краіне. Так, на Міжнародным фестывалі дакументальных і навукова-папулярных карцін па ахве працы, што адбыўся ў Сафіі летась, Залатым медалём і Дыпламам I ступені ўзнагароджана яго навукова-папулярная стужка «Пакуль гром не грывіце». Нядаўна калектыў творчага аб'яднання «Летапіс» навішываў сваёму калегу з новым поспехам — прысуджаннем на сёлетнім фестывалі яго фільму «Прытча пра кола і бясперу» вялікага прыгу — Залатою каравелы.

А. АЛАЙ,
кінааператар творчага аб'яднання «Летапіс».

Усё сваё жыццё прысвяціла земляробству маці-герая. Герой Сацыялістычнай Працы, званявал калгаса імя XX з'езда КПСС Дубровенскага раёна Ефрасіня Яфрэмаўна Маршалова. Яе асноўны клопат — вырошчванне высокіх ураджаў ільну. Гэтым і славіцца яна ў нашай рэспубліцы і далёка за яе межамі. А калі трэба, то гэту працавітую жанчыну можна ўбачыць і на ішых палатках. Бо лёс калгаснага ўраджаю гэты і яе, асабісты лёс.

Фота А. ІВАНОВА.

НЯЗЛОМНЫЯ ДУХАМ

Нашэсце... Гэта слова напоўнена смуткам, горам, слязьмі людзей. Але разам з ім прыходзяць у памяць прыклады самаадданасці, гераічнага патрыятызму, высокай свядомасці савецкага народа ў перыяд фашысцкай навалы.

«Нашэсце» — назва новага спектакля ў рэпертуары народнага тэатра Пінскага гарадскога Дома культуры па п'есе лаўрэата Ленінскай прэміі Героя Сацыялістычнай Працы Леаніда Ляонава.

«Гасне святло, і зала напоўнілася пранікнёнай музыкой Д. Шастановіча з Сёмай сімфоніяй. Разам з трыюмфнымі гукамі мелодыі ў сэрца гледача ўваходзяць торкія успаміны аб вайне.

«Вораг зусім блізка. Пачынаецца эвакуацыя гарадскога насельніцтва. Донцару Таланаву прапанавана пакінуць горад, але ён адмаўляецца: — Мае рукі спатрэбяцца тут для вызвалення Радзімы ад ворага.

Прыклад бацькі пераймае дачка Вольга. Шмат гора давялося спазнаць Таланавым, як і тысячам савецкіх людзей, ад фашысцкіх нехрысцяў. Сям'я Таланавых — гэта абгульваючы вобраз адзінай савецкай сям'і, носьбіта самых гуманных рыс чалавецтва. Такой яна паўстае ў пастаноўцы пінскага аматараў сцэны. Святло паучыць любівае да Радзімы яднае ў адну сям'ю камуніста Калеснікава, беспартыйных інтэлігентаў Таланавых, простых людзей з народа — старую няню Дзямізьёўну, сялян-партызан Ягорава і Татарова.

Спектакль прасякнуты той усхваляванасцю «алантанасцю», калі, па прызнанні драматурга, «разам са словам самое сэрца хоча вылецець з вуснаў».

Глыбока і пераканаўча перадаюць аматары сцэны перажыванні сваіх герояў. Тэма бязмежнай нянавісці да ворага становіцца вядучай у спек-

таклі: яна выступае тут — як дзейны сродак барацьбы з захопнікамі і разам з тым — як праўленне сацыялістычнага гуманізму. Самадзейны тэатр імкнецца «раскрыць» унутраны стан дзейных асоб, адносіны паміж імі і надаць сцэнічнаму дзеянню пераможнаму жыццёвае падабенства і выразнасць.

Сапраўдным савецкім патрыятам паўстае перад глядачом донцар Таланаву і выкананні артыста народнага тэатра, рабочага завода па вырабу штучных скур М. Літвіновіча. Грозна гучаць словы старога ўрача Таланова-Літвіновіча, абуранага дзікім разгулам фашыстаў, адзенамі над Аніскай: «Боль і гнеў туманяць галаву, боль і гнеў... Шчырасць паучыць выканаўцы не пакідае абмяжаваных тых, хто знаходзіцца ў зале. Высокага драматычнага напылу дасягае сцэна допыту фашыстаў Фёдара Таланова. Увасабленне духоўнай прыгажосці савецкага чалавека, яго самаахвярнасць у імя Інтэрэсаў Айчыны, калі над ёю навісла небяспека, з выключнай сілай перадае артыстна народнага тэатра Г. Міхайлава. Яе Ганна Мікалаеўна Таланова ахвяруе сваім сынам Фёдарам, каб выратаваць жыццё кіраўніка партызанскага атрада Калеснікава (артыст народнага тэатра А. Белавус) і, значыць, каб ні на хвіліну не згасала полымя барацьбы народных месціўцаў.

Выканаўцы вельмі добра адчуваюць жанр сацыяльна-псіхалагічнай драмы і гэтак адзінаму імкненню падпарадкоўваюць усе свае дзеянні.

Удала паказаны ў спектаклі працэс маральнага адроджэння Фёдара Таланова (артыст народнага тэатра, майстар завода металабытмонтаж М. Муляр). Фёдар — нядаўна чалавек без айчыны, па-за грамадскімі сувязямі, філяр — далучаецца да вялі-

най справы народнай барацьбы з ворагам і гэта вяртае яму веру ў свае сілы, яго чалавечую годнасць.

Спектакль пінчан у пастаноўцы заслужанага дзеяча культуры БССР рэжысёра народнага тэатра І. Сакольскага не мае яркіх знешніх сцэнічных эфектаў. Разлік тэатра быў на прыцягненне увагі гледача да сіладаных унутраных змен, іх вытокаў, да псіхалагічнай пабудовы характараў.

Драматургія Л. Ляонава — сіладаны, але разам з тым цудоўны матэрыял для выхавання ў самадзейных артыстаў наштоўных выканаўчых якасцей: ён як бы дадаткова дапамагае ім авалодаць сакрэтамі сцэнічнага «перажывання», «другога плана», пабудовы перспектывы ролі і г. д. І ў многім гэтага дасягнуць удалося артыстам Пінскага народнага тэатра.

Цікавы вобраз дачкі Таланова Вольгі стварае артыстка народнага тэатра, метадыст ГДК А. Сейфутдынава. Выканаўца мае добрыя сцэнічныя здольнасці і шчыра даносіць кожную думку да гледача.

Сярод іншых удзельнікаў спектакля трэба адзначыць узросшае выканаўчае майстэрства работніцы камбіната верхняга трыкатажу Н. Траццякі у ролі Дзямізьёўны, рабочага завода па вырабу штучных скур А. Банжэлікі ў ролі Фаюніна, работніка Пінскага аэрапорта І. Калініна ў ролі Ягорава і іншых.

Спектакль «Нашэсце» Пінскага народнага тэатра — яскравы доказ творчых здольнасцей сама-

дзейных артыстаў, руху калектыву наперад. Свой дваццацігадовы юбілей тэатр сустракае ў росквіце творчых сіл і магчымасцей.

У апошні час доволі часта пры разборах спектакляў размова ідзе аб слове, яго гучанні, даходлівасці. І тут пінчане паказалі добры прыклад стараннага, класіфічнага адносіны да сцэнічнай мовы. Але сутыкаюцца да сягнутым нельга, бо ў тэатр прыходзіць новае папаўненне з рабочых, служкачых, вучняў, якім трэба перадаваць назпашаны вопыт самадзейнага сцэнічнага майстэрства...

Спектакль «Нашэсце» набыў бы яшчэ большае грамадзянскае гучанне, мастацкую вартасць, калі б пастаноўшчыні і выканаўцы пазбеглі некаторых недахопаў. Так, у мастацкім афармленні спектакля разам з лакалічным вобразам рацэннем прысутнічае часам выпадковы падбор дэталей. Спектаклю нештае наладжанага тэмпырытму дзеяння, аслабіла гэта адчуваецца ў першых сцэнах (дом Таланавых). Некаторая паспешнасць выказацца прыводзіць да таго, што глядач не паспявае засяродзіць увагу на галоўных месцах дзеяння.

І хоць некаторым удзельнікам неабходна яшчэ ўдасканалваць выканаўчае майстэрства, папаўняць тэатральны сродкі выразнасці, усё гэта кампенсуюцца шчырасцю і вялікай улюбленасцю аматараў у свой тэатр, які стаў для іх другой прафесіяй.

В. ДАКЮНАС,
выкладчык Мінскага
інстытута культуры.

РАДКІ З ПІСЕМ

Зарубежныя студэнты, якія вучацца ў ССР, пачыналі ў Гомелі. Цікава сустрачы працоўных горада з гасцямі адбыліся на прамысловых прадпрыемствах, навучальных установах і ў Гомельскім Палацы культуры хімікаў.

А. ЖЫЖНЕЎСКІ.

«Няхай прыгажэе наш горад» — пад такім дэвізам Віцебскім гарадскім аддзелам аховы прыроды і аб'яднанай дырэкцыяй паркаў культуры і адпачынку горада была

арганізавана выстаўка кветак, у якой прынялі ўдзел прадпрыемствы, школы, дзіцячыя сады і аматары-кветкаводы.

П. БАРАНОЎСКІ.

Жаночы этнаграфічны ансамбль калгаса імя Чапаева Калінкавіцкага раёна выступіў перад хлэбаробамі з новай праграмай. Для працаўнікоў палёў сёлета ён даў каля 20 канцэртаў, а днямі яго выступленне транслявалася па Гомельскаму абласному тэлебачанню.

Ю. ІВАНЕНКА.

ПА СЛЯДАХ ВЫСТУПЛЕННЯ «ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

«У ПРАЦЭСЕ СТАНАЎЛЕННЯ»

Магілёўскі абласны тэатр драмы і камедыі ў Бабруйску мае шмат клопатаў творчага і арганізацыйнага плана. Яго дзейнасць выклікае і павагу да энтузіястаў сваёй справы, і трывогу з прычыны тых прыхільных выдаткаў, што аніжаюць узровень некаторых яго спектакляў. Аб гэтым ішла гаворка ў артыкуле кандыдата мастацтвазнаўства Т. Арлова «У працэсе станаўлення» («Літаратура і мастацтва», № 1 за 1975 г.).

Рэдакцыя атрымала адказ на крытычныя выступленне газеты, «Партыйная, прафсаюзная і камсамольская арганізацыя Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі, — пішучы саркатар партыйнай арганізацыі Л. Падбярэзіна і рэжысёр Ф. Пуховіч, — літаць правільнай крытыку рэжысёрскага увасаблення спектакляў «Злыдзень» А. Пётрашэвіча, «Не ўсё кату масленіца» А. Астроўскага і «Падобны на лью» Р. Ібрагімава. Мастацкі савет тэатра ўказаў рэжысёру на неабходнасць больш патрабавальна ставіцца да сцэнічнага увасаблення прынятых да пастаноўкі п'ес».

Разам з тым, падкрэсліваюцца ў адказе, умовы работы тэатра за гэты час засталася без змен. Трупна па-ранейшаму праце ў гарадскім Доме культуры, які не аднаўдае элементарных нормаў работы тэатра. Дагэтуль не вырашаны і рад бытавых пытанняў для творчых работнікаў.

Тэатру патрэбна дзейная дапамога.

МОЙ РОДНЫ КУТ...

...Зноў цвітуць каштаны на вуліцах і праспектах старажытнага горада, але... родны кут, басанагае дзяцінства — яго не дае спакою маладому мастаку. Потым Міхаіл Бельскі прайшоў цяжкія дарогі вайны. Ён бачыў, як тую палявую сцешку растапталі гусеніцамі танкі і цягачы.

Ён не ішоў па тых мясцінах, дзе праляцела яго дзяцінства, але мастак за сваёй, што на той дарозе некалі хадзілі легендарныя народныя месціца Капстанцін Заслонаў, яго баявыя панчэнікі. Гонар ахопліваў душу мастака, і ён вярнуўся ў родную Беларусь. Цяпер Міхаіл Лявонцьевіч Бельскі працуе загадчыкам кафедры Беларускага дзяржаўнага політэхнічнага інстытута. І хаця Міхаіл Лявонцьевіч вельмі заняты сваімі службовымі абавязкамі, ён заўсёды знойдзе час, каб аддаць даніну тым заветным мясцінам, якія так глыбока запалі ў сэрца і душу мастака.

Ул. ФЕДАСЕЕНКА.

Жывеш у сваім родным краі і многае з акалячага асяроддзя, здаецца, праходзіць незаўважаны. Ні тая за агародам сцяжынка, што вядзе ў цёмны таямнічы бор, ні тая на поплаве сажалка, у якую перад дажджом, галгаючы, ныралі ў мутную ваду гусі, ні тая палявая дарога, на якой так глыбока ўрэзаліся колы сялянскіх калёсаў і на якой ты ехаў у невядомы жыццёвы шлях.

Так некалі па той самай дарозе разам з сям'ёю дабіраўся да станцыі Багушэўскай, што на Віцебшчыне, Міша Бельскі. А там доўгія цягнікі,

перасадкі... Здавалася, ніколі не знікнуць з памяці юнака прыдарожныя сосенкі, што за лета выкінулі свечкі-парасткі ўгару, ніколі не забудзецца юнак Міша, з якога боку яму свяціла ў дзяцінстве сонца. І вось ён у Днепраятроўскім мастацкім вучылішчы. Настаўнікі заўважаюць талент хлопца, які ў большасці малое беларускае пейзажы. Значыць, застаўся яны ў дзіцячай памяці...

Пасля заканчэння вучылішча Мішу Бельскага накіроўваюць у Кіеўскі мастацкі інстытут.

Сасна.

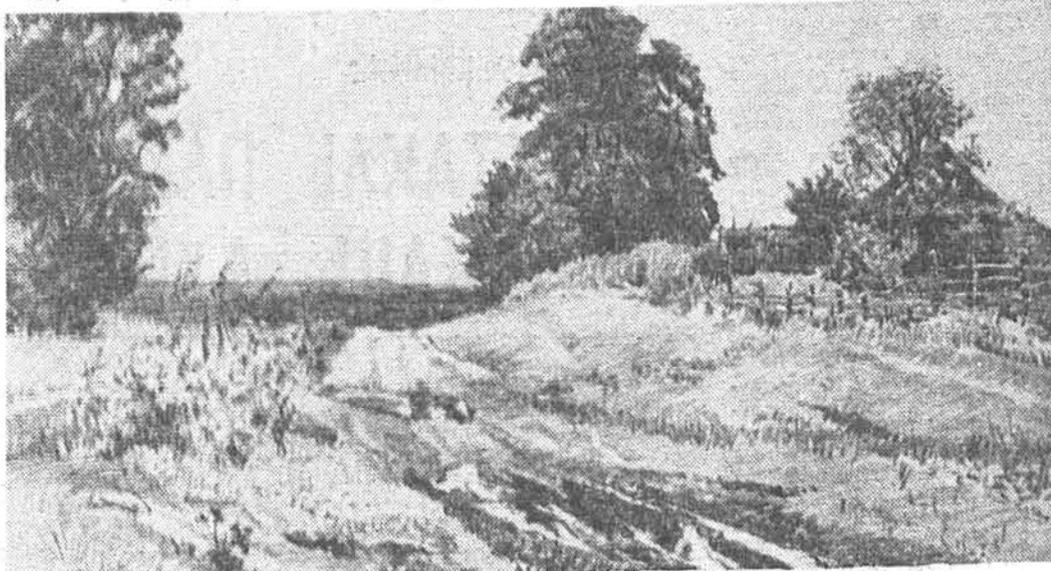
Буралом.

Кладка.

Дарога на Купаваць.

Дарогі, дарогі...

Лён.

Вышэйшыя навучальныя ўстановы і вучылішчы, што рыхтуюць работнікаў культуры і мастацтва, пачалі вучэбны год. Пачаўся 1975 г. робіць першыя крокі на шляху да прафесійнальнага майстэрства. Карэспандэнт «ЛіМа» запытаўся да кіраўнікоў дзюж вышэйшых навучальных устаноў рэспублікі з просьбай расказаць пра асаблівасці сёлетага прыёму абітурыентаў на першы курс. Ніжэй друкуюцца іх выказванні.

У. АЛОУНІКАУ,
рэктар Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя А. В. Луначарскага

ПЕРШЫ курс, які мы сёлета ўквемплектавалі, абяцае быць перспектыўным. Што гэта значыць? На ўступных экзаменах многія абітурыенты паказалі глыбокія веды, і што асабліва радуе, па спецыяльных дысцыплінах.

Мне хочацца павіншаваць усіх нашых першаккурснікаў і асабліва тых, хто на выдатна здаў прыёмныя экзамены. Спадзяемся, што навічкі-першаккурснікі дастойна будуць прадаўжаць традыцыі кансерваторыі.

Сёлета мы прынялі найбольшую колькасць першаккурснікаў — выпускнікоў мінскіх спецыяльнай сярэдняй музычнай школы і вучылішча (лічбы адпаведна 21 і 25), з Гомеля — 15. А вось з Віцебскага, Брэсцкага, Гродзенскага і Магілёўскага музычных вучылішчаў

выпускнікоў паступіла мала. Напрыклад, з Віцебскага вучылішча падалі заявы 21 абітурыент, вытрымалі экзамены 13, а конкурс прайшлі толькі

шэсць. Вывад направаецца адзін: неабходна звярнуць самую сур'езную ўвагу на падрыхтоўку музыкантаў, людзей творча актыўных, смелых. Час ужо і маладым вучылішчам — Наваполацкаму, Мазырскаму, Баранавіцкаму актывізавацца на гэтым шляху.

Новы навучальны год сёлета асабліва адказны. Недзе на па-

чатку 1976 г. адбудзецца рэспубліканскі конкурс музыкантаў-выканаўцаў — першая і надзвычай важная для нас ступенька да вялікага і такога папулярнага ва ўсім свеце Міжнароднага конкурсу імя П. І. Чайкоўскага. Наша задача — замацаваць заваяваныя поспехі (як вядома, Беларуская дзяржаўная кансерваторыя на ўсесаюзных творчых спабор-

шырокай грамадскаю рэспублікі. Пераможцы рэспубліканскага конкурсу заваяюць права ўдзельнічаць у міжзаводным спаборніцтве музыкантаў-выканаўцаў Прыбалтыйскіх рэспублік і Беларусі.

Падрыхтоўцы добрых маладых музыкантаў-выканаўцаў спрыяе ўдзел студэнтаў у шматлікіх творчых калектывах: оперная студыя, ансамблі скры-

дэнтаў. З іх на дзённым аддзяленні звыш 700. Будзем імкнуцца, каб кожны наш выхаванец высока нёс годнасць савецкага музыканта, быў себі-там добрага, светлага, вечнага...

С. ЛАКІШЫК,
прадэктар Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута

У трыццаць першых раз гасцінна расчыніліся дзверы вучэбных класаў, аўдыторый і майстэрняў нашага інстытута. Прышла моладзь — вясёлая, баявітая, прагна да ведаў. Па традыцыі 1-е верасня ў нас своеасаблівы дзень грамадзянскай мужнасці. Адбылася хваляючая сустрэча студэнтаў з адным з арганізатараў і кіраўнікоў камуністычнага падполля і партызанскага руху на Беларусі ў Айчынную вайну, Героём Савецкага Саюза Раманам Навумавічам Мачульскім. Пасля — экскурсія да Кургана Славы і ў Хатынь. Гэта — першае зерне, кінутае ў сэрцы будучых актэраў і рэжысёраў, каб наша змена няўхільна ішла дарогай бацькоў, дарогай камунізму.

Самы шматлікі ў нас цяпер мастацкі факультэт. Сёлета на

КРОК У ВЯЛІКІ СВЕТ МАСТАЦТВА

ніцтвах ужо мае пэўныя дасягненні), прадэманстраваць высокі ўзровень выканаўчага майстэрства маладых музыкантаў.

Мяркую, што ў нашым конкурсе прымуць удзел больш як 70 піяністаў, скрыпачоў, віяланчэлістаў і спевакоў. Гэта будзе своеасабліва творчая справаздача педагогаў і студэнтаў кансерваторыі перад

пачоў, віяланчэлістаў і цымбалістаў, аб'яднаны хор студэнтаў кансерваторыі, музычнага вучылішча і Беларускага радыё, аркестры народных інструментаў і сімфанічны. Разам з музычным вучылішчам у новым навучальным годзе створым духавы аркестр.

У нашай кансерваторыі вучыцца больш чым тысяча сту-

Усё часцей над касай дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра БССР імя М. Горкага з'яўляецца аншлаг: «Усе білеты прададзены». Навічкі рэпертуару і творча смелыя шунанні рэжысуры прыцягваюць увагу заўзятых тэатралаў і моладзі сталіцы да дзейнасці гэтага артыстычнага калектыву, які мае ў сваім складзе актэраў высокай кваліфікацыі.

Заўтра, 6 верасня, тэатр пачынае новы сезон. Карэспандэнт газеты «Літаратура і мастацтва» папрасіў галоўнага рэжысёра Б. Луцэнка падзяліцца планами і задумамі на 1975—76 гг. Вось што ён сказаў.

П АЧЫНАЎЦЬ вырашылі «Васіліем Цёркіным» наводзе вядомай паэмы А. Твардоўскага. Гэтая работа асабліва дарагая для нас, бо жанр спектакля, пабудаванага на вершаваным тэксце, не зусім звыклы для тэатра. Мы па-спрабавалі «перакласці» мову паэтычных метафар і маналагаў на мову сцэнічнага мастацтва. Тыя паказы, што адбыліся ў час гастролей, засведчылі, што і глядачы ставяцца з цікавасцю да такога

Сцэна са спектакля «Васілій Цёркіна».

эксперыменту. Атмасфера на спектаклі бывае надзвычай хваляючай, бо гэта трыццацігоддзевы юбілейны год нашай Перамогі над фашызмам. Васілій Цёркін быў спадарожнікам савецкіх воінаў у суровыя гады выпрабаванняў. А спектакль адрасаваны сучаснай аўдыторыі. Гэта і вызначыла кірунак нашых шуканняў у сцэнічным ува-сабленні паэмы. Цяпер чакаем водгукаў глядачоў і крытыкі.

Мяркую, пазнаёміць грамадскасць з творам, у цэнт-

Барыс ЛУЦЭНКА:

«СПЕКТАКЛЬ ПАВІНЕН АБУДЖАЦЬ ДУМКУ»

ры якога будзе сапраўдны чалавек сённяшняга дзён. Маю на ўвазе п'есу «З жыцця дэлевай жанчыны» А. Грэбнева. У ёй цікавая роля для народнай артысткі СССР А. Клімавай, чый талент так прыдатны для раскрыцця ўнутранага свету сучасніцы.

Бертольт Брэхт пакуль што зраджу з'яўляецца на сцэнах рэспублікі. Наш калектыв паставіў мэтай пазнаёміць глядачоў з вельмі займальнай па сюжэту і глыбокай па праб-

лематыцы п'есай «Трохгрошавая опера». Тэму будучага спектакля можна, бадай, вызначыць наступным чынам: адкрыццё сапраўднай сутнасці чалавеча адбываецца і ў надзвычай неспрыяльных для яго ўмовах, калі абставіны і буржуазная мараль прымушаюць яго ісці на прытасавальніцтва. Вядома, жыццёвы матэрыял, які па-мастацку асэнсоўвае ваяўнічы гуманіст Брэхт, грамадска значны, багачейшы за любыя фармуліроўкі. Тэатру важна трымацца на ўзроўні філасофскай

глыбінні п'есы і не згубіць яе даступнасць. Мушу сказаць, што для мяне, рэжысёра «Трохгрошавай оперы», другая сустрэча з мюзіклам (або амаль мюзіклам) дае магчымасць пашырыць арсенал пастававачых сродкаў. Упершыню я ставіў такі спектакль — «Чалавек з Ламанчы» — у Рызе. Карыстаюся прыёмам музычнай сцэны і ў студэнцкіх работах у Беларускай тэатральна-мастацкім інстытуце.

Дарэчы, калі гаварыць пра папайненне трупы, дык трэба назваць імёны выпускнікоў гэтага інстытута. Мы прынялі ў творчы склад маладых актэраў Аляксандра Джалілава, Андрэя Кармуніна і Аляксандра Ткачонка; запрацілі з Масквы, з калектыву, яким кіруе рэжысёр Г. Юдзніч, Валерыя Бандарэнку. Разам з раней знаёмымі глядачу артыстамі ўсе яны прымуць удзел і ў спектаклях, якія прызначаны і для так званай камернай залы, што абсталяваецца пры нашым тэатры. Тут, у прыватнасці, будуць паказаны «Дзядзька Ваня» А. Чэхава і «Страсці па Шэкспіру» (мантаж сцэны з трагедыі і камедыі вялікага драматур-

га). Камерная зала дасць магчымасць наладзіць і такія прадстаўленні, як «Мае несуграныя ролі», дзе той або іншы актэрыст паказае сваю работу над роллю, аб якой ён марыць, якая яму дарагая, але п'еса па тых ці іншых прычынах тэатрам не іграецца.

Наогул, як кажуць, п'ес існуе безліч, а часам ставіцца няма чаго. Кожны сезон тэатры пачынаюць, працягваюць тое, што яны рабілі ў мінулым, — з пошукаў добрай сучаснай п'есы. Асабліва трэба падкрэсліць — «добрай!» Літаратурная частка і рэжысура чытаюць многа, знаёмяцца з аўтарамі, якія могуць нахваліцца добрымі намерамі, ды толькі не самой п'есай. У ідэале літаратурны твор для тэатра павінен быць дасканалым. Згаджаемся на добры і чытаем, чытаем, абмяркоўваем разам з аўтарамі, дамаўляемся пра далейшае паглыбленне сюжэта і вобразаў... Не хачу называць імёны тых, з кім такая работа цяпер вядзецца, але яны будуць пазначаны на нашай афішы, як толькі тэкст п'ес наблізіцца да ацэнкі «добра».

З рускай класікі тэатр, які носіць імя Максіма Горкага, выбраў адну з лепшых п'ес гэтага сацыяльна-вострага мастака, назіральнага і мудрага «анатама» сучаснага яму чалавека і грамадства, — «Апошнія». Разу-ем, што ставім перад сабой адказную задачу. Вядома, што актэры Першага БДТ (цяпер трупы купалаўцаў) выдатна ігралі яе, даўшы непараўнальны ансамбль выканаўцаў усіх ролей — ад Івана Каламійцава да Якарава. Спектакль мае багатую прэсу. Лепшыя актэрскае работы ў «Апошніх» на беларускай сцэне сталі ўзорамі высокага майстэрства. Спектакль нашага тэатра ставіцца амаль праз сорак гадоў пасля прэм'еры ў БДТ-1. Змяніліся глядачы, змяніўся час. Абнавіліся і некаторыя сродкі сцэнічнага раскрыцця драмы. Перажытае краінай і светам накладвае свой адбітак на разуменне цяперашнімі людзь-

мі канфліктаў і вобразаў «Апошніх». Таму зусім не жаданне «канкурываць» з вядомым спектаклем, а імненне знайсці сучаснае асэнсаванне праблематыкі «Апошніх» тэатрам, які абавязаны сістэматычна звяртацца да Горкага, — вось заветная мэта, да якой пойдзе калектыв выканаўцаў і рэжысура спектакля.

Цікава, што Рускі тэатр БССР не адзін раз вяртаўся да паставаўкі «Дзяцей сонца». І кожная новая паставаўка адкрывала штосьці адметнае ў мастацкім клімаце спектакля, акцэнтавала ў Горкага пэўныя моманты ідэйна-драматургічнай задумы. Плённым быў зварот да «Варвараў», да «Васы Жалызновай». На пачатку дзейнасці тэатра яго арганізатар Уладзімір Кумельскі з песняхам іграў галоўную ролю ў «Ягоры Бульчовце і іншых». Такім чынам, можна лічыць устойлівай традыцыяй нашага калектыву работу над спадчынай вялікага пралетарскага пісьменніка. Спадзяёмся, што «Апошнія», пры ўсім намаганні даць ім сучаснае асвятленне, з'явіцца праграма даўняй і добрай традыцыі.

Калі ўлічыць, што шэкспіраўскі «Макбет» нядаўна паставілі Рускай тэатрам БССР, то ўжо самі імёны драматургаў, імёны пісьменнікаў, да якіх мы звяртаемся, гавораць за сябе, — Шэкспір, Чэхаў, Горкі, Брэхт, Твардоўскі... Тэатр хоча весці сур'езную размову з глядачом. Пажадана, каб кожны спектакль абуджаў у зале актывную рэакцыю, выклікаў спрэчку, прымушаў думаць. Бяздумнае мастацтва нікому яшчэ не прынесла задавальнення! Складаючы рэпертуар і размяркоўваючы творчыя сілы на будучы сезон, мы помнілі аб высокім абавязку калектыву перад часам, перад народам.

Заўтра — «Васілій Цёркін». Спадзяёмся, што пры любой ацэнцы спектакля глядачы ўсё ж зразумеюць, што першым прадстаўленнем сезона тэатр пачынае з імі такую, сур'езную размову — аб подзвігах, аб жыцці, аб змаганні за шчасце.

ім абаранілі дыпламы 92 выпускнікі. Усе яны ўладкаваны на работу па спецыяльнасці, па прызначэнню.

Інстытут атрымлівае многа заявак ад прадпрыемстваў, арганізацый і ведамстваў на мастакоў-дызайнераў і па спецыяльнасці «інтэр'ер і абсталяванне». На жаль, задаволіць усе просьбы мы пакуль што не можам. Таму набор на гэтыя аддзяленні павялічылі: прынята 42 абітурыенты. На аддзяленне графікі залічана 11 першакурснікаў, з якіх будзем рыхтаваць мастакоў станковай, кніжнай графікі і плакатаў. На аддзяленне скульптуры сёлета прынята 7 абітурыентаў.

Усяго на першы курс мастацкага факультэта залічана 92 студэнты. Акрамя названых спецыяльнасцей, прыём адбыўся на аддзяленні дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва (кераміка і шкло), станковага жывапісу і манументальна-дэкаратыўнага роспісу.

На тэатральным факультэце ўпершыню набрана група (10 чалавек) будучых акцёраў лалькавага тэатра. У рэспубліцы мяркуецца адкрыць у кожнай вобласці такія тэатры.

МАРШРУТЫ АНСАМБЛЯ

У каторы раз сустракаюцца гамільчаны з дзесяцімі мастацтва Югаславіі — удзельнікамі вакальна-інструментальнага ансамбля «Ю-Экспрэс» (Загреб), створанага, між іншым, спецыяльна для паездак у СССР. Кіруе ім — Марыян Макар, які адначасова з'яўляецца і кампазітарам. У праграме калектыву шмат песень на словы савецкіх паэтаў, у прыватнасці, на словы Я. Яўтушэвіча, Р. Радзівенскага і інш.

З вялікім поспехам выступіў малады спявак Міраслаў Доленц, а таксама Лада Кос — кампазітар, паэтка, аркестрант, скрыпачка, піяністка... Свае творы яна выконвае на рускай, харвацкай і французскай мовах. Пад уласны акампанімент праспявала песні югаслаўскіх кампазітараў Ленціча Мілана «Пасля каханія», Звонаміра Голаба «Стары гармонік» і іншыя творы.

Заваяваў папулярнасць сярод гомельскіх аматараў эстраднай музыкі Звонка

Спатрэбца акцёры, і мы пачынаем ужо іх рыхтаваць. Будзем і далей выхоўваць акцёраў драмы і кіно. У гэтую групу сёлета залічана 12 чалавек.

Будзем рыхтаваць рэжысёраў народных тэатраў, а таксама драмы і тэлебачання. Прынята 11 абітурыентаў. На завочнае аддзяленне па гэтых спецыяльнасцях паступіла 17 чалавек.

Конкурс у нас сёлета быў вялікі: на адно месца ў сярэднім 4,5 абітурыенты. Гэта дало магчымасць прыёмным камісіям адбіраць найбольш здольную моладзь. Педагогі тэатральнага факультэта выздзілі ў раёны, бывалі ў школах, народных тэатрах і драматычных гуртках, выяўляючы самых здольных. Н м дапамагло і тое, што дыпломныя спектаклі мы сёлета паказвалі для моладзі на працягу месяца. І гэта была прапаганда прафесіі акцёра.

У новым навучальным годзе нам трэба вырашаць рад важных пытанняў. Для акцёраў-ляльчыкаў патрэбны майстэрні: макетная, швейная, патрэбны і аркестр. Рэжысёрам тэлебачання — студыя. Цяжкасцей, як бачыце, няма.

Кіно

НЕ У ПЕРШЫ раз зрабіў кругасветнае падарожжа рэжысёр-аператар творчага аб'яднання «Летаніс» Віктар Шаталаў. Некалькі разоў перасякаў ён Атлантычны, Ціхі, Індыйскія акіяны, Японскае, Паўднёва-

Віктар Міхайлавіч, з якім мне давялося сустрацца неўзабаве пасля яго вяртання на радзіму, раскажаў:

— Мне, як дакументаліста, вабіла не проста падарожжа. Марскія рэйды на розныя кантыненты свету я рабіў і раней. Тады былі зняты галоўным чынам відэавыя рэпартажы. Напрыклад, «Я — танкер «Герой Брэста» (з яго пачалося маё супрацоўніцтва з В. Марозавым), а таксама «Гара — Тарыка — Гібралтар» і поўнаметражныя

чыны і дзяўчыны Індыі, В'етнама, Канады, Японіі хочучы ведаць, чым уславілі сабе Марат Казей, Валодзя Шчарбацэвіч, Віця Сітніца, Зіна Партнова...

Праглядаючы матэрыял яшчэ пакуль «сырога» фільма, здзіўляешся, як шмат фактаў, імён, падзей сабралі яны. Рэжысёр-аператар В. Шаталаў і сцэнарыст В. Марозаў, як глыбока ведаюць аўтары пра падзвігі падлеткаў у гады Вялікай Айчыннай... Адна з навед прывячаецца Алегу Альхоўскаму. Ён жыў у старажытным Ніску. У тым месцы, дзе Пана ўпадае ў паўнаводную Прыпяць, зараз зеляне гарадскі парк. Тут брацкая магіла, у якой пахаваны маракі славутай Дняпроўскай флатыліі. Сярод імён, што высечаны на мармуровай пліце, ёсць імя юнгі Алега Альхоўскага. Яно ж на борце буксіра-цеплахода, які плавае з баржамі па Дняпры, Прыпяці, Пяне...

І пазнаёміць гледача дакументалісты з кароткім, але яркім жыццём Алега. Ён нарадзіўся, рос і выхоўваўся ў акарыжэнні добрых і цікавых людзей. Бацька — балтыйскі марак. Удзельнічаў у вырашэнні дыржабля «Італія» на чале з Нобелем. Рабіў смелыя рэйды на караблях «Красін» і «Малыгін». Здаралася, што браў з сабой у плаванне свайго маленькага сына... Так гартаваўся «марскі» характар хлопчыка. І калі пачалася вайна, Алег стаў юнгай, змагаўся з ворагамі і загінуў разам з дарослымі...

Зняў В. Шаталаў прыбыццё цеплахода «Марат Казей» у японскі порт Сендай. Пакуль ідзе разгрузка лесу, экіпаж гандлёвага судна накіроўваецца ў горад, каб уручыць японскім школьнікам падарункі ад беларускіх дзяцей. Хвалючы момант!

Або яшчэ эпізод. У вялікім японскім порце Фуцідзі ў кают-кампаніі савецкага судна сабраліся дзеці. Члены экіпажа даюць урок рускай мовы. Цяжка жывецца ім, японскім дзецям. Яны мараць паступіць у каледж, набыць якую-небудзь спецыяльнасць. А хіба здзейсніцца іх мара? За вучобу трэба плаціць, а ў маці напалову меншы заробак, чым у бацькі. Не хапае сродкаў. Вось і паспрабуй выбраць дарогу ў жыцці.

Гэтая гаворка асабліва хваляе, бо вядзецца яна на караблі, што носіць імя піянера-героя.

...На доўгім марскім шляху — партовы гарадок Хангай, дзе жывуць і працуюць шахцёры. Тут загрузаецца вугаль. А ў гэты момант у сталовай карабля савецкія маракі п'юць чай з в'етнамскімі піянерамі. Жывуць яны радасна, шчасліва. Шчасце дала ім народная ўлада. Пра яго, шчасце дзяцей з Дэмакратычнай Рэспублікі В'етнам, не трэба пытацца: на гэта дзеці адказваюць песняй.

Выканаўшы сваё заданне, савецкія караблі бяруць курс на другі порт. Шмат іх на нашай планеце.

І караблі з імёнамі «Віця Сітніца», «Марат Казей», «Валодзя Шчарбацэвіч», «Зіна Партнова» пакідаюць след у сэрцах людзей далёкіх ад нас краін.

Алесь МАЦКЕВІЧ.

ТАМ, ЗА АКІЯНСКІМІ НЕБАСХІЛАМІ

Кітайскае, Усходне-Кітайскае, Балтыйскае, Жоўтае моры, Ла-Манш, славутую раку св. Лаўрэнція, Вялікія амерыканскія азёры. І сярод хвалюючых сустрач — сустрачы з нашымі караблямі, што носяць імёны — «Марат Казей», «Валодзя Шчарбацэвіч», «Віця Сітніца» — такія дарогі кожнаму савецкаму чалавеку.

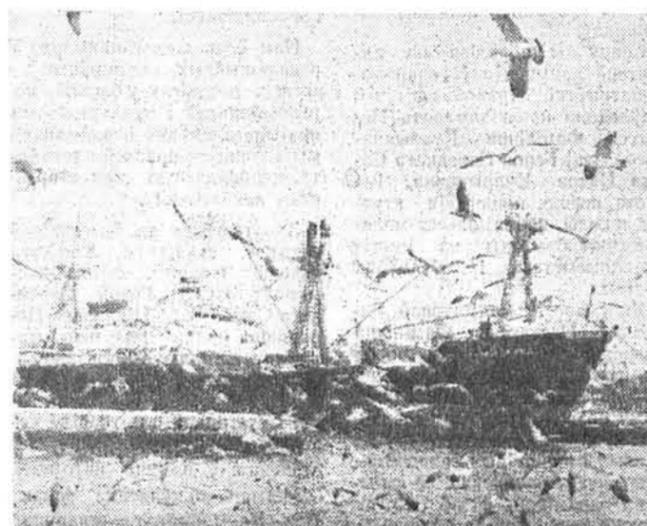
Аб'ектыўны кінакамеры В. Шаталава шмат чаго «пабачыў». І цяпер работа над стужкай працягваецца ў мантажным цэху. З кіламетраў (так, з кіламетраў!) плёнку скрупулёзна адбіраецца самае змястоўнае, кампазіцыйнае разрозненія (знятыя не па парадку) кадры, эпізоды ў адзін цэласны твор кінаубліцыстыкі.

На край свету на сваім караблі. На гэты раз мы з аўтарам сцэнарыя Вячаславам Марозавым наставілі перад сабой больш адказную задачу: стварыць фільм, прысвечаны «караблям-піянерам» і самім рабятам, што аддалі сваё жыццё за Радзіму, — Марату Казею, Валодзе Шчарбацэвічу, Віццю Сітніцу і іншым. Галоўны прадмет кіннааследавання — свет дзяцінства сёння, наша будучае, будучае ўсёй планеты. Раскаж пра юных герояў Вялікай Айчыннай вайны будзе пераплітацца з расказам аб сённяшніх дзецях, аб тым, як яны жывуць у нас і за мяжой.

Кожны рэйд савецкага карабля (і гэта будзе паказана ў фільме) выконвае і «азнаменную функцыю». Хлоп-

Аўтары фільма — рэжысёр-аператар Віктар Шаталаў і сцэнарыст Вячаслаў Марозаў у бухце «Залаты Рог».

Цеплаход «Віця Сітніца» у японскім порце Хацінохе.

КАНЦЭРТЫ — ЗЕМЛЯКАМ

Прапагандыстам беларускай народнай творчасці называюць у Віцебскай вобласці народны ансамбль песні і танца «Маладосць», які ў наступным годзе адзначыць пятнаццацігадовы юбілей. Маршруты ансамбля праляглі далёка за межы Прыдзвінскага краю. Яму апалядзіравалі масквічы і мінчане, пскавічы і рыжаны, працоў-

ныя многіх іншых гарадоў нашай краіны.

Ансамбль «Маладосць» — лідэраў прэміі Ленінскага камсамола Беларусі і Усеаўскага фестывалю самадзейнага мастацтва. Зараз гэты калектыў рыхтуе новую праграму, з якой выступіць перад сваімі землякамі.

М. ШАЛТАЎ.

СЯРОД ЛЕПШЫХ У СПАБОРНИЦТВЕ

Калегія Міністэрства культуры СССР і прэзідыум ЦК прафсаюза работнікаў культуры раздзелілі вынікі дзейнасці калектываў тэатральна-відавішчых устаноў краіны і выканання імі сацыялістычных абавязанасцей за першае п'яцігоддзе 1975 года.

Сярод лепшых названы і калектыв Гомельскага абласнога драматычнага тэатра (дырэктар Г. Карпава, галоўны рэжысёр К. Пятроў). Яму прысуджана другое месца з урочнікам ганаровай граматы Міністэрства культуры СССР і ЦК прафсаюза работнікаў культуры і грамадзянскай прэміі.

КОЛЬКІ маці праводзілі ў гады Вялікай Айчыннай вайны на фронт сваіх сыноў і дачок, родных і блізкіх! Яны шлі ў Савецкую Армію, партызанскія атрады на смяротны бой з гітлераўскім фашызмам за гонар, свабоду і незалежнасць сацыялістычнай Радзімы, за светлую будучыню патомкаў. З болей у сэрцы глядзела маці ўслед сваім дарагім, сустрэча з якімі, магчыма, ужо ніколі не было суджана. А твар яе выражаў непакінутую стойкасць, волю да перамогі. Такой яна і наўстала ў бронзе на марму-

рале ён бласціны перад памяцю народнай, у якой працягваюць жыць светлыя побразы герояў, усіх тых, хто змагаўся і загінуў у барацьбе з невіновымі ворагам. Поняк загінуўшых стукасца ў нашы сэрцы набатым боем званоў Хатыні. Мы заўсёды будзем помніць аб героях, якія мужна змагаліся на франтах Вялікай Айчыннай, у партызанскіх атрадах, патрыятычным падполлі. Мы заўсёды будзем помніць аб тых, хто даў ім жыццё і славу на ратны подзвіг. І мне, як маці, блізкае гора ўсім наважанай Настасі Фамінічынай.

САВЕЦКАЙ МАЦІ- ПАТРЫЁТЦЫ

ровым н'едэстале. Ён узведзе ў горадзе Жодзіна, дзе жыве простая беларуская жанчына Настася Фамінічына Курьянава — чалавек вялікага і мужнага сэрца, якая адправіла на вайну ўсіх пяці сыноў. І ўсе яны аддалі свае жыцці ў імя перамогі над гітлераўскім фашызмам. Адзін з іх — Пётр Курьянаў паўгарыў подзвіг Аляксандра Матросова, закруціў грудзмі амбразуру варожага дога, за што быў удастоены высокага звання Героя Савецкага Саюза.

На ўрачыстую цырымонію адкрыцця манумента, якая адбылася 29 жніўня, прыбылі намеснік Старшыні Презідыума Вярхоўнага Савета БССР Герой Савецкага Саюза М. Е. Лабанок, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Л. Сняжкова, загадчыкі аддзелаў ЦК КПБ С. В. Марцалеў і С. А. Броўнікаў, міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч. Ва ўрачыстым адкрыцці помніка прынялі ўдзел дэлегацыі Міжнароднай сустрэчы жанчын, якая праходзіла ў Мінску, ветэраны вайны, партызанскага руху і падполля, тысячы жыхароў горада аўтамабільбудульнікаў.

Адкрываючы мітынг, сакратар Мінскага абкома КПБ Р. П. Платонаў сказаў, што манумент у гонар маці-патрыёткі, якая прайшла праз усе выпрабаванні, вяснага ліхалецця, страціла самае дарагое ў жыцці — сваіх дзяцей, але не зломлена, не страціла прыгажосці і велічы сваёй душы, пабудаваны ў год 30-годдзя вялікай Перамогі над гітлераўскім фашызмам, у год, які Арганізацыя Аб'яднаных Нацый абвешчаны Міжнародным годам жанчын. Правобразам для стварэння манумента стала ганаровая грамадзянка Жодзіна Н. Ф. Курьянава. Помнік створаны скульптарамі А. М. Заспінкім, І. А. Міско, Н. А. Рыжанковым, архітэктарам О. Г. Трафімчуком і майстрамі мастацкага ліцэя з Ленінграда. Ганаровае права адкрыцця манумента ў гонар маці-патрыёткі прадастаўляецца старшынні Камітэта савецкіх жанчын, лётчыку-касманаўту СССР Герою Савецкага Саюза В. У. Нікалаеву-Церашковай і намесніку Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Л. Сняжковай. Разразаецца стужка, паволі спадае накрывала. Піянеры становяцца ў ганаровую варту. Гучаль дзяржаўныя гімны СССР і БССР.

Да мікрафона падыходзіць зялёная настаяўца Беларусі Н. Е. Хамякова.

Час зарубінаў раны, панесеныя вайной, гаворыць яна

міншын Курьянавай. Бязмернае гора маці, якая страціла сына. Але ў сто разоў яно большае для маці, якая страціла пяці сыноў.

Таму сёння, у дзень адкрыцця гэтага велічнага манумента, мне хочацца ад усяго сэрца сказаць: дзякуй вам, маці, за тое, што вы выстаялі і вынеслі на сваіх плячах увесь цяжар вайны! Нізкі паклон вам, маці-героіні, маці-прадзвіжніцы! Дзякуй вам, дарагая Настася Фамінічына, за ваш мацярыльскі подзвіг!

Аб сумеснай барацьбе савецкага і чэхаславацкага народаў супраць фашызму гаварыла член Чэхаславацкага саюза жанчын, удзельніца Славацкага нацыянальнага паўстання Анна Балажова. Гэта барацьба заўсёды будзе жывой і глыбокай крыніцай інтэрнацыяналізму і патрыятызму, надкрэсліла яна. Без Савецкага Саюза, яго герайнай арміі не магчыма было б насіхновае завяршэнне барацьбы супраць фашызму.

— Да прыезду ў Беларусь, — сказала Балажова, — я шмат чытала аб герайзме савецкага народа. Знаходжанне ў Мінску, наведванне мемарыяльнага комплексу «Хатынь» і Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны яшчэ раз глыбока пераканалі мяне ў тым, што трэба зрабіць усё для таго, каб ніколі больш людзі любой краіны не ведалі вайны, каб у іх руках былі толькі прылады працы, навукі і прагрэсу.

— Ад ветэранаў вайны Беларускага аўтамабільнага завода выступіў К. П. Каршуноў. Герайная гісторыя нашай Радзімы, гаворыць ён, багата прыкладамі самаадданай барацьбы народа супраць ішаземных захопнікаў.

Сёння мы сабраліся на адкрыццё манумента ў гонар маці-патрыёткі. Правобразам яго з'яўляецца наша зямлячка Настася Фамінічына Курьянава — маці Героя Савецкага Саюза Пятра Курьянава, імя якога носяць цяперашнія атрады, школы, камсамольска-маладзёжныя брыгады па многіх прадпрыемствах і будоўлях краіны.

Як і многія маці нашай Радзімы, Настася Фамінічына прывіла сваім дзецям любоўю за роднай зямлі, адданасць Камуністычнай партыі і савецкаму народу. Мы, былія французкі, выхоўваючы моладзь на баявых і працоўных традыцыях старэйшага пакалення, не забываем панамінаць ёй аб тым, як высока трэба паніць і свяшчэнна бераччы добрае імя маці.

Мы зведваем велізарнае хва-

ляванне ад таго, што з'яўляецца ўдзельнікам ўрачыстага адкрыцця манумента савецкай маці-патрыёткі, сказала супрацоўніца Саюза жанчын за вываленне Паўднёвага В'етнама Ле Тхі Ліен.

Мы, жанчыны Паўднёвага В'етнама, захаваем назаўсёды памяць аб тых вялікіх ахвярах, якія маці Беларусі і маці ўсяго Савецкага Саюза прынеслі ў барацьбе супраць фашызму.

Вайна ў В'етнаме пакінула мільёны сірот, але агрэсарам не ўдалося нас пакарыць. Мы стойка змагаліся і поўнасна вызвалілі нашу тэрыторыю.

Хвалючыя вобразы вайны маці, якія ўпарта змагаліся за незалежнасць сваёй Радзімы, натхнілі нас у працяглай барацьбе супраць агрэсараў. Будзем жа пільнымі, будзем вострама працягваць барацьбу супраць фашызму і імперыялізму, за тое, каб на зямлі напавалі мір і дружба.

Словы глыбокай навагі і падзякі савецкім маці выказала старшыня левага Саюза жанчын Швецыі, генеральны сакратар таварыства дружбы «Швецыя — СССР» Ева Пальмер.

— З выпадку адкрыцця гэтага цудоўнага манумента, — сказала яна, — я маю магчымасць выказаць сваю глыбокую павагу ўсім маці Савецкага Саюза, якія панеслі незлічоны ахвяры ў барацьбе супраць фашызму, за жыццё патрыятычнага і будучыя пакаленняў. Жанчыны ўсяго свету павінны згуртаваць свае рады для таго, каб ніколі на зямлі фашызм не падняў галару.

— Мы не бачылі палаючых гарадоў і вёсак, наміраючых адран людзей, не чулі грукату канонады і выбухаў бомб, — сказала ад імя моладзі аўтазавода аператар Таісія Высокая. — Але мы добра ўяўляем, што такое вайна, якім страшным бедствам з'яўляецца яна для чалавецтва. Практычна няма ніводнай сям'і ў рэспубліцы, якая не страціла б каго-небудзь з блізкіх.

Гэты велічны манумент маці-патрыёткі заўсёды будзе напамінаць нам аб іх беспрыкладным подзвігу, будзе нас клікаць на новыя здзяйсненні ў імя перамогі ідэалаў міру, добра і справядлівасці.

Нам ёсць чым ганарыцца. У рэвалюцыйных, працоўных і ратных подзвігах, у багатым вопыце бацькоў і маці мы бачым яркі прыклад для пераймання і мы з гонарам прыясеім эстафету, перададзёную нам старэйшым пакаленням.

Звяртаючыся да ўдзельнікаў мітыngu, старшыня Камітэта савецкіх жанчын, лётчык-касманаўт СССР, Герой Савецкага Саюза В. У. Нікалаев-Церашкова надкрэсліла, што манумент сімвалізуе подзвіг савецкіх жанчын у гады Вялікай Айчыннай вайны. Пройдуць гады і стагоддзі, але герайзм савецкіх жанчын назаўсёды застаецца ў памяці патомкаў.

Мітынг аб'яўляецца закрытым. Да манумента кладуцца кветкі.

БЕЛТА.

ЯК І ПЛАНВАЛАСЯ, тэматычны вечар «Добры дзень, рабочы клас!» пачаўся без спазнення. Месцы за сталом на сцэне занялі кіраўнікі прадпрыемства, настаўнікі моладзі, ветэраны працы, каб ганаровую рабочую эстафету перадаць у рукі сваёй змене. Заціхла зала. Яе запоўнілі сціпя тая, хто пасля заканчэння школы вырашыў стаць рабочым. Заіграла дулавая музыка.

Напярэдадні праграму вечара абмеркавалі сумесна з дырэкцыяй, заўкомам, камітэтам камсамола. Ранейшы вопыт паказваў, што суму і аб'ёмнасці на такіх адказных мерапрыемствах не павінна быць. У сцэнарый былі ўнесены аднаведныя напраўкі і зроблены дэпаўнённі. Па думку мясцовых культработнікаў, творчы кантакт клуба з кіраўніцтвам завода забяспечыў вечару поўны поспех.

Дырэктар завода Мікалай Дамітрыевіч Бусел, ветэран працы Анатоль Андрэевіч Мыцько і іншыя прамоўцы расказалі юнакам і дзяўчатам аб рабочым майстэрстве перадавікоў вытворчасці. Хвалючым быў момант, калі пад гукі марша ў залу ўнеслі Чырвоны Сцяг завода. Навічкам уручылі памятникі кніжкі ў каленкаравай вокладцы з залатым надпісам «Рабочая пунёчка», навязалі пунсоўныя стужкі, а на грудзях у кожнага зардзелі значкі з эмблемай Барысаўскага завода аўтатранспартнага абсталявання.

Учарашнія школьнікі паглядзелі кінафільм заводскай аматарскай кінастудыі аб жыцці і адпачынку калектыву, для іх былі выкапаны канцэртныя нумары праграмы, затым юнакі і дзяўчаты зрабілі экскурсію ў музей працоўнай славы завода.

Ці цікавы такі вечар? Здаецца, што так. Цяпер давайце зробім падарожжа яшчэ ў адзін рабочы клуб. Пагаворым з

гаспадарамі клуба — рабочымі трэста «Сяўжсельбуд». Калектыв гэтай арганізацыі доволі спецыфічны: толькі ў Слуцку трэст мае шэсць сваіх падраздзяленняў. Каля 1600 чалавек працуюць на будоўлях у мясцовых калгасах і саўгасах. Больш як тысяча будаўнікоў, механізатараў, занятых на ўзвядзенні аб'ектаў у Старадарожскім, Клецкім, Уздзенскім, Пухавіцкім, Салігорскім, Любанскім і Капыльскім раёнах Мінскай вобласці. 218 маладых сельбудцаў жывуць у Слуцку ў інтэрнате. Што думаюць аб клубе тая, для каго ён створаны?

— Высветлілася шмат нечаканага. Аказваецца, многія рабочыя зусім не ходзяць у свой клуб. Чаму?

— Даруйце, але чаго туды хадзіць, калі ў нас ёсць чырвоны куток?

— Раней у клуб хадзілі. Цяпер... Штосці не вабіць туды.

— Заглядаем зрэдку. Калі ўрачыстае якая бывае.

— Калі б гурткі працавалі.

Неяк, памятаю, запісалася ў самадзейнасць 60 чалавек, а на рэпетыцыю прыйшло ўсяго пяць...

...Гэта — спецасаблівая атэстация дзейнасці клуба.

— Мы маглі б стварыць агітбрыгаду, — разважае старшыня пабудкова Іван Мікалаевіч Нядзелька, — але няма транспарту, каб вазіць артыстаў.

Тым часам пры клубе працуюць дзве вакальныя групы, у якіх — 16 удзельнікаў самадзейнасці. Як кажучы, зярняты кінуты ў глебу. Трэба, каб яны далі добрыя ўсходы. На жаль, пакуль што мала настаяў для гэтага. Бо клуб, можна сказаць, бяздзейны. Адсюль і праблема наведвальнікаў. Каб не сарваць тое або іншае мерапрыемства, дэвалдзіцца «арганізоўваць» аўдыторыю. Тут рэдка пачуець цікавую лекцыю на пытаннях навукі і культуры. Аднымі лекцыямі, канешне, не аб-

Па ўсёй краіне ідзе Першы Усеаюжны фестываль самадзейнай мастацкай творчасці працоўных. Яго мэта — яшчэ больш актывізаваць работу самадзейных калектываў, выявіць і развіць новыя творчыя сілы. Яны ўдзел у гэтым важным мерапрыемстве прымаюць дэма народнай творчасці рэспублікі! Пра адзін з іх — Брэсцкі абласны — пойдзе гаворка ў артыкуле нашага карэспандэнта.

У БРЭСЦЕ, па вуліцы Савецкай, 53, у трохпавярховым будынку гэтай культасветустанове прадстаўлена на першым намере доволі прасторнае памяшканне. Працую тут 10 метадыстаў, шасцёра з іх маюць вышэйшую адукацыю. Узначальвае Дом народнай творчасці спецыяліст высокай кваліфікацыі, энергічная і ініцыятыўная Тамара Міхайлаўна Пятніцкая.

Зробім невялікую экскурсію па Дому народнай творчасці. Зойдзем у яго метадычны цэнтр. Ідаецца ў вочы мноства літаратуры культасветнай тэматыкі, перыядычныя наступленні.

— Мы атрымліваем амаль усе выданні, у якіх асвятляюцца лытанні клубнай работы, — гаворыць метадыст Д. Янусік. — Вось глядзіце, — паказвае акуртныя падшыўкі часопісаў, размешчаныя на стэлажах.

На прыгожа выкананым стэндзе, замацаваным на сцяне, — узор афармлення клубных устаноў. Тут жа — другі стэнд. На ім адлюстраваны формы клубнай работы, планаванне, улік і справаздачы работы клубаў. У метадычным кабінете заведзена спецыяльная картатэка на ўсе культасветустановы вобласці, а таксама на калектывы мастацкай самадзейнасці.

Работнікі Дома народнай творчасці самі распарадавалі

ўліковую картачку на калектывы мастацкай самадзейнасці і іх кіраўнікоў. Возьмем, напрыклад, першую. Акрамя агульных звестак, скажам, — назва калектыву, дзе ён існуе, колькасць удзельнікаў, калі створаны, прозвішча кіраўніка і г. д. —

КРЫНІЦА

гадоўная ўвага надаецца таім графам, як «Рэпертуар калектыву», «Што рыхтуе калектыв». Спецыяльная старонка адведзена для ўліку наведвання калектыву метадыстамі і кансультантамі (дата, хто наведваў, выгук).

Аналагічныя картатэкі Дом народнай творчасці рэкамэндаваў завесці на ўсе дамы культуры, клубныя ўстановы вобласці.

Прыемнае ўражанне пакідае пакой, у якім размешчаны мастацкія вырабы народных умельцаў.

Даволі прасторная, з густым аформленнем і зала, у якой звычайна праводзяцца семінары і нарады адказных работнікаў культуры, кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці.

Брэсцкі абласны Дом народнай творчасці — метадычны і арганізацыйны цэнтр культурна-асветнай работы ў вобласці — закліканы выяўляць усё новае і перадавое, што нараджаецца ў калектывах мастацкай самадзейнасці, садзейнічаць павышэнню выканаўчага майстэрства і той ролі, якую адыгрывае мастацтва ў лаў-

мяжоваецца дзейнасць клубнай установы. Возьмем правядзенне масавых вечароў. Мусім зазначыць, што ў клубе сельбудуцаў—гэта не частая з'ява. Нейкі было задумана правесці вечар маладых будаўнікоў. Начальнік жыллёва-эксплуатацый-

лы арсенал сродкаў: баявых, нестандартных, наступальных. І яшчэ адно. Няма кантактаў паміж культустановамі горада і вёскі. Сельскія самадзейныя артысты выязджаюць да жыхароў горада толькі на рэжысёрскія і творчыя спра-

раснявалі песні і прачыталі вершы. Дзе жыво. На Браслаўшчыну яно прыйшло, напэўна, на два тыдні пазней, чым, скажам, у паўднёвыя раёны рэспублікі. У гэтую пару напружанасць рытму сельскагаспадарчага года

што праводзяцца яны часта. — Калі быў апошні тэматычны вечар?—цікавіцца ў Яўгеніі Дамітрыўне. — У плане запісана, што такое мерапрыемства намечалася на 2 жніўня. — Учора быў,—гаворыць яна. — Хто прысутнічаў? — Даяркі. — Як ён праходзіў? — Я выступіла. Затым старшыня калгаса і заатэхнік уручылі даяркам пераходныя вы-

шча і па сённяшні дзень застаецца ранейшым: Богінскі клуб—самы адстаючы ў Браслаўскім раёне. Асобныя таварышы свае падарбкі імкнуцца спісаць на рэпертуарны «голад». «Мы не маем ні сцэнарыяў, ні п'ес, а каб нам іх далі, то змаглі б праграму зрабіць цікавай». Такія думкі сведчаць аб тым, што гарадскія і сельскія культурмей-стры рэдка гаргаюць старонкі часопісаў «Культуры» - просветительская работа», «Клуб і художественная самостоятельность» і іншыя выданні. Мясцовым работнікам культуры трэба самім смялей распрацоўваць сцэнарыі і праграмы тэматычных вечароў, настаянна шукаць і знаходзіць новыя формы ўвасаблення такога або іншага мерапрыемства. Іх спадарожнікам павінна стаць творчасць.

...А СЦЭНАРЫЙ—ТОЙ ЖА

най канторы І. А. Корбут прачытаў лекцыю «Закон аб працы», затым адбыўся канцэрт на «хвілін сорак», у заключэнне — танцы.

Па такой жа схеме праходзіць і «каляндарныя», і планавыя мерапрыемствы, хача ў іх правядзенні іх называюць не інакш, як тэматычнымі вечарамі.

«Птушачка» аб выкапаным мерапрыемстве, калісьці, застаўлена. Але для тых, хто набываў на першым вечары, будзе ўжо нецікава на другім, таму што праводзяцца яны амаль па аднаму і таму ж сцэнарыю.

— У нашых умовах,—гаварылі мне актывісты клуба трэста «Службелбуд», — нічога лепшага не прыдумаеш.

Зразумела, што такі погляд на справу—дрэнны спадарожнік у творчасці.

Вытворчы клуб мае многа складаных, актуальных і цікавых задач. Адна з іх—прапаганда дасягненняў перадавікоў спадарожніцтва, усаляўненне герояў пачатковага, паказ ініцыятывы ўдарнікаў камуністычнай працы. Гэта жылая справа патрабуе жывой думкі, творчых знаходак, пошукаў новай эмацыянальнай формы. Або возьмем крытыку адстаючых, тых, хто цягне вытворчасць назад, адносіцца да спадарожніцтва фармальна. І тут у клуба—завадкага ці сельскага—павінен быць пэ-

ваздача, а гарадскія, у сваю чаргу, не шукаюць дарог, якія вядуць на палі і фермы.

Людзі сталі адукаванымі і прад'яўляюць павышаныя патрабаванні да дзейнасці клуба. Сёння сярод яго наведвальнікаў у сельскай мясцовасці пераважае моладзь з 8—10-класнай адукацыяй.

Хочацца коратка спыніцца на двух тэматычных вечарах, якія адбыліся ў Серажскім і Вясейскім клубах, што на Случчыне. Да іх тут рыхталіся навархоўна, хача тэмы былі цікавыя і патрэбныя. Серажскія культурработнікі назвалі сваё мерапрыемства «Вечар паэзіі». Але ні ім, ні прысутным ён не прынесаў задавальнення, бо праходзіў па дрэнна падрыхтаванаму сцэнарыю. Быў даклад, затым чыталі вершы, «круцілі» пласцінкі.

У Вясей планавалі сустрэчу з удзельнікамі вайны. Назвалі вечар «Мужнасці вечны агонь». Але агрымалася асечка. Культработнікі не ўгадалі мерапрыемства з кіраўніцтвам сельскага Савета, калгаса і партыйнай арганізацыяй. У тэўтэйных вёсках пражывае звыш сотні былых воінаў і партызан—удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны, а на вечар чамусьці запрасілі чатырох. Кожны з іх выступіў з 3—5-мінутнымі ўспамінамі, затым удзельнікі самадзейнасці

дасягае, здаецца, мяккі.

У калгасе імя Мічуріна ўжо тры дні ілго жыво. Побач з іраўлеміем — Богінскі сельскі клуб. Яўгенія Дамітрыўна Пірковіч загадвае гэтым асяродкам культуры ўжо 23 гады. Стаж вялікі. Здаецца, і вопыт навінен быць.

— Што рыхтуеш на час жніва?

— А ўборка ў нас пачнецца дэні праз дзесяць, тады будзем і рыхтаваць,—тлумачыць яна.

— Так... Але ж у вас ёсць клубныя планы.

У адным з раздзелаў запісана: «10 жніўня даць канцэрт мастацкай самадзейнасці, прысвечаны механізатарам (першаму дню выезда ў поле)». Калгас пачаў жніво ў другой дэкадзе ліпеня. Да 10 жніўня ён закончыў касвіцу жыта, пшаніцы, імчыно, пачаў рыхтаваць глебу над сяўбу айчыных. Ужо тры дні працавалі ў полі камбайны, а загадчыца клуба таго нават не ведала.

План работы клуба рэдка калі зацвярджаецца ў сельскім Савете ці ў парткоме. Таму ў плане тым шмат недарэчнасцей: напрыклад, намечана ў трэцім квартале правесці гульню «Догляд за пасевамі—зарадка будучага ўраджая». А пасевы ж даглядаюць у маі—чэрвені.

Некалькі слоў пра богінскія вечары. Загадчыца свярдае,

што праводзяцца яны часта. — Калі быў апошні тэматычны вечар?—цікавіцца ў Яўгеніі Дамітрыўне. — У плане запісана, што такое мерапрыемства намечалася на 2 жніўня. — Учора быў,—гаворыць яна. — Хто прысутнічаў? — Даяркі. — Як ён праходзіў? — Я выступіла. Затым старшыня калгаса і заатэхнік уручылі даяркам пераходныя вы-

Шмат розных гурткоў праце пры Магілёўскім Палацы культуры завода штучнага валакна імя В. Куйбышава. Іх наведваюць больш за тысячы пясераў і школьнікаў. На здымку — заняткі ў радыёмадэльным гуртку. Фота Ул. КРУКА.

М. СІСКЕВІЧ,
спец. карэспандэнт
«Літаратуры і мастацтва».

свядзённым жыцці працоўных. Вялікая ўвага надаецца тут выхаванню і вучобе кадры культурасветустановаў. У адпаведнасці з гэтымі задачамі творчы калектывы і будзе сваю работу. Не асноўныя формы — правядзенне нарад і семінараў з работнікамі культуры, выезды метадыстаў у РДК, СДК, сельскія клубы. Работнікі Дома народнай творчасці настаянна выязджаюць у раёны і ўдзельнічаюць у трохдзённых семінарах культурасветработ-

білася так: выклікаліся звычайна прадстаўнікі двух раёнаў — перадавога і адстаючага. Аналізавалі становішча, рабілі вывады і падсумоўвалі вынікі (у справаздачах Дома творчасці гэта носіць, як і відзецца, больш строгі характар: слухалі Маларыцкі і Лунінскі раёны — «Аб падрыхтоўцы агітбрыгад на абслугоўванню насельніцтва ў перыяд жніва», «Аб выкапанні ўстановамі культуры Іванаўскага і Ляхвічынскага раёнаў сацыялістычных

той-сёе з канцэртнай праграмы зроблена. Адабралі асобныя нумары, падрыхтавалі выстаўку твораў народных умельцаў, але няма галоўнага — дабраяснага сцэнарыя. Вось ён і прыехаў за ім. Слова за словам — разгаварыліся. І нейкі само на сабе, глядзячы на гэтыя пчырага чалавека, слухаючы яго гаворку пра тое, як іхнія агітбрыгада «Полюшка» раз'язджала ў час жніва на спецыяльна абсталяванай, з кідкімі агітацыйна-прапагандыс-

еца з хору, вакальнага ансамбля, знаёмай ужо агітбрыгады «Полюшка» і фальклорна-этнографічнага ансамбля народных інструментаў. Заслугі ў гэтым, на прызнанні Івана Сцяпанавіча, перш за ўсё сакратара партыйнай арганізацыі калгаса імя Кірава М. П. Івашка і старшыні праўлення Г. П. Пухоўскага.

— Значную дапамогу ў правядзенні клубных мерапрыемстваў,—гаворыць І. С. Мішчук,— нам аказвае абласны Дом народнай творчасці. Так, нядаўна тут былі арганізаваны месячныя курсы на павышэнню кваліфікацыі работнікаў культустановаў. Іх наведвалі бібліятэкар Макранскай бібліятэкі, якая размяшчаецца ў СДК. В. М. Максімчук і загадчыца Палікоўскага сельскага клуба Е. І. Самасюк. Праводзіліся семінары з кіраўнікамі агітбрыгады і харавым калектывам, а метадысты АДНТ аказвалі непасрэдную дапамогу. Яны прысутнічалі на ролетных мастацкай самадзейнасці і давалі свае кансультацыі (у прыватнасці, А. Паўлаў).

Быў я сведкам, калі ў Столін у чэрвені гэтага года прыехала цолая група метадыстаў на чале з Т. М. Пятніцкай. Тут па ініцыятыве Столінскага РК КПБ, райвыканкома і культустановаў раёна праводзілася вялікая святыя песні, якое было прысвечана 30-годдзю Перамогі і завяршэнню веснавой сяўбы.

Метадыстам можна было і не прыязджаць сюды, бо сваю справу яны зрабілі раней. Далі рэкамендацыі, пагаварылі з людзьмі, параілі. І, калі меркаваць па-казённаму,—гэтага было больш

чым дастаткова. Аднак жа не. Чулым людзям, улюбеным у сваю прафесію, гэтага, аказваецца, мала. «Трэба паехаць на месца і паглядзець, як яно ўсё там адбудзецца,—вырашылі метадысты». І яны не проста глядзелі, а творча асэнсавалі бачанае, рабілі апаліз як кожнаму выступленню самадзейных артыстаў Століншчыны, так і праграмы ў цэлым. А пазней абмяркоўвалі ўсё гэта.

x x x

«Дзе-нідзе існуюць думкі,—пісала нядаўна газета «Советская культура»,—яны атэасамляюць фестывальныя мерапрыемствы толькі з конкурснымі канцэртамі на спецыяльна падрыхтаванай праграме. Гэта не зусім правільна, асабліва для першага тура фестываля, які прадугледжвае галоўным чынам не адбор тых або іншых нумароў або праграм для далейшага спадарожніцтва, а актывізацыю мастацкай самадзейнай творчасці працоўных у пазавых калектывах, масавасць яе і максімальную карысць у культурным абслугоўванні аьхароў гадавоў і сёл». І гэта добра разумеюць кіраўнікі культустановаў Брэстчыны — у вобласці створаны 431 новы калектывы мастацкай самадзейнасці.

Значную арганізацыйную і метадычную работу ў гэтым напрамку апошнім часам праводзіць Дом народнай творчасці. Ён шукае новыя формы ўздзеяння на мастацкія калектывы, усталявае цесныя кантакты з грамад-скасцю.

В. ПОЛЯК,
спец. карэспандэнт
«Літаратуры і мастацтва».

ТВОРЧАГА НАТХНЕННЯ

каў. Толькі за другую палову мінулага года і гэты год метадысты Дома народнай творчасці зрабілі 268 выездаў на сяло.

У іх абавязкі ўваходзіць распрацоўка сцэнарыяў і праграм тэматычных вечароў. Нярэдка, калі ў гэтым ёсць неабходнасць, прысутнічаюць на саміх мерапрыемствах, каб нешта падказаць выканаўцам, даць каштоўную параду, або наадварот — удакладніць асобныя месцы ў складзеным імі сцэнарыі. «падагнаць» яго над канкрэтныя ўмовы.

Мы ўжо казалі, што адной з форм работы з'яўляецца правядзенне семінараў. Карысць ад іх немалая, бо ў аснове ляжыць перш за ўсё — вучоба. З гэтай мэтай толькі сёлета былі праведзены семінары з дырэктарамі РДК і ГДК, кіраўнікамі агітацыйных брыгад, мастакамі-афарміцелямі, загадчыкамі аўтамашынаў. Тама была, бадай-што, адна — падрыхтоўка культурработнікаў (і ў першую чаргу агітбрыгад) да абслугоўвання насельніцтва ў перыяд жніва. Пры гэтым ра-

абавязальстваў на правядзенне масавых мерапрыемстваў», «Аб рабоце аўтамашынаў Драгічынскага і Івацэвічскага раёнаў па абслугоўванню выступленнямі мастацкай самадзейнасці насельніцтва»).

Дакументы, на якіх пазначаны сёлетні год, гавораць аб актывізацыі сіл не толькі на месцах, а і ў самім АДНТ.

Амаль два рабочыя дні я правёў у Доме творчасці. За гэты час сюды заходзілі людзі з рознымі пытаннямі. Метадысты Д. Янусік, І. Крусе, М. Засімовіч уважліва выслуховалі наведвальнікаў, стараліся аказаць ім дапамогу. Кожны атрымаў ці то сцэнарыі, ці то патрэбную кніжку, нарэшце — кансультацыю. Большае ўражанне пакінуў на сабе дырэктар Макранскага СДК Маларыцкага раёна Іван Сцяпанавіч Мішчук — чалавек разважлівы, удумлівы, не вельмі аховочы на словы. Прыехаў ён вольна за якой патрэбай. 30 жніўня меўся адбыцца раённы агляд агітбрыгад. Скажаў, што для гэтых урачыстасцей

цікімі заклікамі, аўтамашыне на калгасных палях Макраншчыны, падумалася: ці не гэтым людзям трэба быць удзячным за тое, што анантаны адной думкай — пецці радасць другім — яны аддаюць аблюбованай справе гарэне сваёй душы. Іван Сцяпанавіч — чалавек немаляды. Тым больш прыемна ўсведамляць гэта. Такі вывад надмацоўваецца яшчэ і тым, што І. С. Мішчук займаецца завочна на апошнім курсе Гродзенскага культурасветвучылішча. Значыць, трывала звязаў свой лёс з работай на жыватворнай ніве культуры. Калі яго пахвалілі, і як гэта бывае з новым чалавекам, можа, крыху залішне, так сказаць, артыстычна напорыста падбадзёрлі — Іван Сцяпанавіч нібы сумееся:

— Ат, што я. Так сабе, як і ўсе.

Справа ў тым, што Макранскі СДК з 1973 года займае першае месца на раёне на пастаноўцы клубнай работы — каля двухсот чалавек удзельнічаюць у мастацкай самадзейнасці. А яна склада-

Мужны і гераічны в'етнамскі народ, усё прагрэсіўнае чалавечтва адзначаюць 30-годдзе з дня ўтварэння Дэмакратычнай Рэспублікі В'етнам. Сёння мы змалюем некалькі твораў в'етнамскіх літаратараў, у якіх расказаецца пра жыццё і барацьбу гэтай краіны, пра яе працавітых людзей. Цікавы лёс аўтараў твораў. Хоанг Нюан Кам, напрыклад, у гады вайны быў зенітчыкам. На Усе-в'етнамскім конкурсе маладых паэтаў, які праходзіў у 1973 годзе, ён стаў лаўрэатам. Нядаўна ён выдаў зборнік сваіх вершаў. У арміі быў сувязістам і паэт Нгуен Зуй. Ён таксама лаўрэат Усе-в'етнамскага конкурсу. Лам Тхі Мі За — сялянка. У гады вайны ўдзельнічала ў апарачніцкім у сваёй роднай правінцы Куангбін. Зараз паэтэса жыве і працуе ў Ханой.

Хоай ВУ

АПАВЯДАННЕ

МОЖА, каханне іх і нарадзілася ў той дзень, калі яны падрывалі міны на шашы нумар восем.

Стаяла ясная майская раніца. Рачныя пальмы каля возера Вям-ка-донг, якія не паспелі яшчэ страціць з лістоў анішчаны пералівістыя кроплі расы, пачыналі зашанапелі і адрыгануліся ад грукату, што скалаў неба і зямлю.

Хоа, схліўшыся, бег берагам міма гаю. Ён зірнуўся і крыкнуў Сьонг, якая лёдзь паспявала за ім:

— Ужо недалёка, Сьонг! Схіліся ніжэй, а то заўважыць і пачнуць страляць!

— Пачкай! Зноў раскруціўся штур! — цяжка дыхаючы, напрасіла Сьонг. Па твары яе каціліся буйныя кроплі поту, валасы, шарыя ад пылу, бяспадна спадалі на лоб.

Хоа сціснуўся, моўчкі ўзяў катушку і, апусціўшыся на калені, пачаў накручваць штур. Сьонг прысела побач, сцінула з галавы стракатую хустку і напавіла валасы. Зірнуўшы на дарогу, дзе клубіўся густы чорны дым і мітусіліся амерыканскія салдаты, яна смытала:

— Адкуль столькі дыму, можа, бензавоз падарваўся?

— Мабыць. Калі ты паніснула кношку, я быў далёка ад дарогі. На бензавозе было шмат амерыканцаў. Значыць, яшчэ самае малое з дзесятка сабак адрываліся на той свет!

— Калі ты пойдзеш на той бераг? — раптоўна ўспомніла Сьонг.

— Спачатку правяду цябе, потым... — п'яў-п'яўна адказаў Хоа.

Погляд яго быў прызваны да матка шпура, але Хоа сціснуўся і штур увесь час саслізгаў з катушкі. Раней Сьонг абавязкова пасмяялася б з яго няаграбнасці, але сёння яна маўчала, задумліва нахіліўшы галаву. Час ад часу яна паднімала руку, абрынала круглыя лісцікі гуайвы і, парваўшы іх на дробныя кавалачкі, выкідвала.

Хоа быў партызанам з Мі-тхань-донга. Іх воляць уваходзіла ў вываленую зону. Восем разоў год, як паводле пагаднення аб сумесных дзелінях ён і яго сябры перапраўляліся на гэты бераг у Тан-фу і разам з мясцовымі партызанамі ўрываўся ў стратэгічную вёску, падрывалі транспарт на шашы, абстрэльвалі паязды...

Так іны і сустрэліся з Сьонг. Яны былі, як гаворыцца, проста знаёмымі. Пры сустрэчах з ёю Хоа ўсміхаўся, але болей маўчаў. Яно і вразумела: Сьонг іа была вельмі міленькая, і Хоа заўсёды баязліўся. Ды яны амаль ніколі і не заставаліся сам-насам — вакол заўжды былі хлопцы з атрада, а пасля бою адрозна прыходзілася вяртацца на свой бераг.

Сёння яны ў першы раз засталіся адны, і абодва адчувалі нейкую няёмкасць.

Хоа, скруціўшы нарэшце штур, наклаў яго на край траншэі, якія вілася сярод пальм.

— Ты там на шашы, калі пераапраўтаў ішла, была, ну, вылітая маюшка, — накартаваў ён.

— А ты... маюха з пагады Каменнай дзевы! — рассямяялася Сьонг.

Твар яе, калі яна смяялася, яшчэ больш прыгажэў, нічкі чырванелі, як персік, а вочы дымнелі і скрыліся, быццам у іх мігцелі зіпці.

Сьонг крадком накіраваўся на Хоа і сустрэла яго нізкімі позірк.

— Ну, чаго ты ў мяне так узіраешся? — яна паніжвалася.

Хоа прамармытаў нешта і, сарамліва ўсміхаючыся, пачухаў патыліцу. Сьонг зусім не пазнавала яго. Моўна было падумаць, што нехта падмяніў спакоепага і ўнзўненага ў сабе Хоа, які толькі што ставіў на шашы міны. Але Сьонг нейкім сардэчным пагучцём угадала яго стан.

— У цябе на спіне кануля парвалася, — ціха сказала яна. — Чаму не папросіш каго-небудзь зашыць?

— Мама зашыла б, ды яе забіла бомбай. А я... руці ў мяне непаслухмяныя.

Словы гэтыя болей адбіліся ў яе сэрцы. Ёй стала шкада Хоа, так-та самотнага ў яго маленькім бедным доміку на другім беразе ракі. Яна пачынала ўспоміла свайго бацьку, забітага зусім нядаўна. — Ён быў такі ж добры, як Хоа. І яшчэ ён вельмі любіў маму... Яна адвирнула, нізка схліўшы галаву, і круглыя плечы яе задрыгалі.

А над ракой зноў застыла ранішняя цішыня. З таго часу, як гэтыя мясціны сталі бамбіць удзень і ўначы, на рацэ не гудзелі больш маторныя лодкі і хвалі ад іх больш не плёскаліся аб бераг. Хоа чуў толькі плач Сьонг і ціхі шлох пальмавых лістоў.

Сціснутыя зубы, Хоа адінуў галінку, якой маляваў нешта на пляску, і разма падніўся на ногі. Зірнуўшы на дарогу, дзе клубіўся яшчэ дым, ён спусціўся да ракі. Чорначы прыгарнічкі празрыстую ваду, умываў і крыкнуў несама:

— Эй, дрозд! Дроздхны!

З-за пальм, якія стаялі ў вадзе, накіраваўся невялікая, накрытая тэнтам лодка, і ў чалавеку, які сядзеў на яе носе, Хоа пазнаў Хунга, камандзіра свайго атрада. Усё дакладна, як дамовіліся... Ужо восем трыццаць — пара вяртацца.

Ён вярнуўся да траншэі. Сьонг болей не плакала. Прытуліўшыся спіной да пальмы, яна, глядзячы ў лостэрка, напавіла прычоску і ціхутка напавала:

Ой, сяброўкі, сяброўкі,

мы праводзім хлапцоў праз раку.

Ой, сяброўкі, сяброўкі,

праводзім іх у далёкі шлях...

Хоа асцароўна наблізіўся да яе, быццам баячыся, як бы шум кроваў не спалохаў песню. Памаўшы, пакуль яна даіла да канца, прысеў побач і ўсміхнуўся:

— А ты, апазваецца, спявачка! Ды і песня сама добрая. Шкада, я яе ведаю слоў.

— Ну, бяда невялікая! Калі хочаш, навучу...

— Мне пара, Сьонг! — сумна перанізіў ён і зноў сарамліва пачухаў патыліцу.

Сьонг адрозна спахмурнела. Чорныя аксамітныя вочы яе разгублена глядзелі на Хоа.

— Так хутка?

— Так, трэба ісці...

Ён асцароўна дакрануўся да яе маленькай рукі, і Сьонг не адняла яе.

— Сьонг, я цябе кахаю. Вельмі кахаю. Калі ты згодна, паедзем са мной, будзем разам працаваць і змагацца... Дзень і наму, чым прымушу цябе пакутаваць! — ціха сказала ён.

Лёгімі шпонта ветру здаліся Сьонг гэтыя словы, ласкавыя і пінчотныя, як шлох пальмавага гаю, салодкім і томным, як таямнічае цурчанне ракі ў мясіцовую ноч. Не, яна не зможа цяпер жыць без Хоа.

Так бы і слухала яго без канца... Але Хоа змоўк, усміхнуўся і зноў паскруб патыліцу. Божа, які ж ён нісмелы, не тое, што хлопцы, якіх яна прывыкла бачыць на кірмашы, — фанарыстыя, як гусакі.

Сьонг працігнула руку і кранула гузік на каўняры яго канулі, прыкручаны сухім валакном апацававага ліста. Падніўшы на яго шырока расплюшчаныя вочы, ласкавыя, адданыя і крыху затуманеныя смуткам, яна сказала:

— Ідзі, вам нехта затрымавацца... Я таксама цябе кахаю! Я буду цябе чакаць... Так?

Хоа ўсміхнуўся, кінуў ён і, падхапіўшы вінтоўку, пабег да ракі. Але з той раніцы Хоа не з'яўляўся ў Тан-фу, і Сьонг болей яго не сустрэла.

Неяк раніцай дзядзька Тай, паштальён, сустрэў Сьонг каля варот.

— Табе пісьмо! — усміхнуўся ён.

Здзіўленыя вочы Сьонг сталі зусім круглымі:

— Ад каго?

Паштальён адкрыў кайстру, дастаў пісьмо і, трымаючы яго ў руцэ, падракіў Сьонг:

— Раз ёсць пісьмо, значыць, нехта яго напісаў. Зараз прачытаем адрас, пэўна, адрозна ўспомніш. Та-ак: «Ад каго... Чан Ван Хоа, паштова скрынка 3842-С... Каму... Ле Тхі Сьонг, вёска Тан-куі-тхьонг, воласць Тан-фу, навет Дык-хоа, правінцыя...» Чакай, чакай, ну чаго ты скачаш, як маленькая?

Але Сьонг не дала яму дачытаць да канца, выхапіла канвэрт і, не памятаючы сябе ад радасці, адбегла да бананавага дрэва, што расло не-

падалёк. Яна прыціснула пісьмо да сэрца, па твары яе набеглі слёзы.

— Хоа, любі, ты памятаеш пра мяне! Глядзі, не забывай! У тую раніцу ты так і не растлумачыў, што значыць: «Леней наму, чым прымушу цябе пакутаваць...»

Сьонг асцароўна выцігнула ліст з канвэрта, ён падалося, што калі лісток разарвецца, Хоа адчуе боль.

«Сьонг, дарагая, — пісаў Хоа, — у мяне было вельмі мала часу перад адыходам у Вываленую армію, і я не паспеў з табой развітацца.

Але я ўвесь час думаю пра цябе. Я вельмі ганаруся тым, што маладоць сваю прысвяціў — усю да рэшты — служэнню радзіме. Вы там, дома, старайцеся разам з сябрамі шырэй разгортаваць партызанскую вайну, добра?»

У мяне цяпер у Мі-тхань-донгу не засталася нічога, — ні сям'і, ні сваякоў, — усё заблілі амерыканцы. Але там ёсць Хунг, мой камандзір, і яны хлопцы з атрада. Ты, панзўна, набылае не аднойчы на мамі беразе і пачынае з ім. Я ўнзўнены, што вы яшчэ дзень наладзіце абмен баявым вопытам і ўмацуеце наша баявое саброства.

Я вельмі цябе кахаю і ніколі не забуду. Жадаю табе здароўя, мужнасці і стойкасці. Абавязкова пачытай мяне і, калі можа, прывітай тую песню: «Мы праводзім хлапцоў праз раку» — памятаеш, ты сівала яе тады. Чан Ван Хоа».

Хто ведае, колькі разоў перачытвала Сьонг ліст. Паштальён паспеў ужо абвешці вёску і вярнуцца на пошту, а яна ўсё сідзела на тым жа месцы, задумліва разглядала лісток паперы, які ляжаў на каленях, ісцаны акуратнымі з накіламі, філетамымі радкамі.

Яна не заўважала нічога, які дзіўблі ссынапы ў двары рыс, і не бачыла, як зноў падышоў паштальён... Толькі пачуўшы накілівае дзідзюкі Тай, яна ўдрыгнула, падняла галаву і сарамліва заўсміхалася. Але дзідзюка Тай ужо не ўсміхаўся, як раней. Адкрыўшы сваю кайстру, ён прапаштаў:

— Пісьмо ад Ба, Тэрмінава!

Сьонг адрозна праумела: даручэнне з атрада. Разгарнуўшы зніску, у якой было сказана: «Як атрымаеш, з'явіся неадкладна да мяне», яна хутчэй схавала ў кішню пісьмо Хоа, забегла ў хату за вінтоўкай і выйшла з двара. Запіраўшы на дарогу ў вароты да суседзяў, яна крыкнула:

— Эй, Ман, панізівай тут хату, добра? К ве-чару вернецца мама, скажы, што я пайшла на заданне. Ніхай не чакае мяне вчэрарыць...

Праціўні сабраўся правесці карную аперацыю ў вёсцы, дзе раней жыў Хоа. Гэтай ночы Сьонг навіна была перапраўлена праз раку, перадаць пісьмо камандзіру атрада і абмеркаваць план сумесных дзеліняў.

Ноч была бязмессечная. Неба здавалася зусім чорным. Вада ў рацэ Ван-ка-донг уздылася высока, моцны вецер гукаў па ёй хвалі, і яны гукалі біліся ў борт лодкі. Сьонг, асцароўна нагараючы вяслом, уважліва ўглядзілася ў цемру.

Лодка ўсё бліжэй надыходзіла да берага. Сьонг адчула нейкае дзіўнае хваляванне. Зараз яна будзе на радзіме Хоа. Восем гэтак жа, напэўна, і ён перапраўляўся на іх бераг. Які ж ён усё-такі неразумны! Саромеўся паніраць, каб яму зала-талі кашулю і прышылі як след гузік...

Печакана ў цемры пачуўся крык.

— В'етконг! Агоны!

З-за пальм ударылі стрэлы. Вогненныя трасы куль прарэзалі цемру. Адна... дзве... тры маторкі панесліся проста на яе лодку.

«Заўважылі! Хочуць узяць жывой!... Што ж, сустрэну іх як валежніц!» — ліхаманкава думала Сьонг. Яна скамчыла пісьмо, давчыся, працігнула яго, наклала вінтоўку на борт лодкі і пачала страляць. Маторкі збівалі хутнасць. Пачуўся гучны крык і ўсёнак цела, якое ўвала ў ваду. «Так, адным мені», — усміхнулася Сьонг.

Але па яе лодцы хлістанулі кулі, і ў прабо-ны лінула вада. Лодка хіснулася, чэрнула бор-там і пайшла на дно.

Сьонг, напружваючы ўсе сілы, плыла назад, да свайго берага. Страляліна не заціхала. Яшчэ мінуты дзве-тры, разлічвала яна, а там — бераг, і няхай наспрабуючы не знайсці, ёй жа знаёмы кожны кусцік, кожная сцяжынка. Трэба будзе адрозна знайсці траншэю і адтуль адкрыць агонь на лодках. Таварышы, вядома, пачулі стрэлы, прыйдучь ёй на дапамогу і ўсё гэтай зграя, што го-ніцца за ёй, пойдзе на рачное дно.

Яна плыла пад вадой ужо даволі доўга. Цела здэсрвалася, у вушах стаў шум, нібыта нехта біў у вялікі бубен, стала цяжка дыхаць. Як хаце-лася ёй удыхнуць свежага паветра, надыхацца густым водарам, які вецер прыносіць да ракі з плантацый цукровага тряснягу...

Яна вырашыла вынырнуць на момант — толькі набраць паветра і зноў наглыбіцца ў ваду. Але як толькі галава яе паднялася над вадой, нешта моцна стукнула ў бок і цела пранізаў нясперны боль. «Параніла!» — паспела падумаць яна і страціла прытомнасць.

...Цела яе доўга, пагойдваючыся, плыло па рацэ, пакуль хвалі не прыбілі яго да берага. Пальмы, якія стаялі ў вадзе, схлілі над ёй сваё шырокае лісце. Доўгія чорныя валасы яе зачэп-ліся за лісце і павілі на ім. У празрыстым па-ветры ранішай летняй ночы валасы яе і гэтак злітае лісце цёпым ляглі на ваду.

То ХЫУ

КРАІНЕ САВЕТАЎ

Зямля плыве за сонцам, ім сагрэта,
З'яднаўся род людскі з Краінаю Саветаў.

Паўсвету свеціцца ў радасным зіхценні,
І панцыр цемры працялі праменні.

Вітаю я цябе на вышыні палёту,
Ты — зорка, што ўгары ірдзіцца пазалотай!

Калісьці прашчур наш клыкаты
і калматы

Блукаў у цемнаце сваёй бядой зацяты.

Раслі мы ў патоку пакаленняў,
Не падалі прад цемрай на калені.

З прыродай дзікаю змагаліся імкліва
І ў хмызнякоў лясных адваівалі нівы

Не для таго, каб кроў запалымнела
гневам

І заліпа жніво і новыя пасевы.

На рысавых палях, дзе бойкі адгрымелі,
Спяць курганы касцей, што помстай не сатлелі.

Шлях чалавецтва не дружыў
з прыгнётам.

Змрок над людзьмі паназгусчаў
цянёты,

Ды над спячой зямлёй — кліч праўды:
не згінайцеся!

Кліч — «Пралетарыі ўсіх краін,
яднайцеся!»

Ты чалавекам стаў, як ісціне паверыў,

Ты шлях убачыў свой, які вядзе

наперад!
Рэвалюцыяй стары свет разгайданы,
Прачнуўся шар зямны і разарваў
кайданы.

Зямля плыве за сонцам, ім сагрэта,
З'яднаўся род людскі з Краінаю
Саветаў.

Паўсвету свеціцца ў радасным зіхценні,
І панцыр цемры працялі праменні.

Вітаю я цябе на вышыні палёту,
Ты — зорка, што ўгары ірдзіцца
пазалотай!

Перакладу Ю. СВІРКА.

Хоанг Нюэн КАМ

АСЕННЯЕ
ПАСЛАННЕ

Навала гора і бяды
У джунглях і на горных лавах.
Твае сляды, мае сляды
На ўсіх франтах і пераправах.
Байцамі вырваны з палону,
«Ён тут прайшоў», —
мне мост сказаў.

Ты тут прайшоў,
твой след — ля скал

І ў звонкіх песнях Чыонгшона.

Ты самы мужны паміж нас.

Ці ўчую я ў баі між звона

У светлых песнях Чыонгшона

Тваёй вінтоўкі грозны бас!

Нас маці правяла з паклонам.

Ты ёй сказаў:
«Дзяцей чакай,
Пакуль не стане вольны край...»
Пра гэта — песні Чыонгшона.
Спяваем мы.

Пад гэты спеў
Бяжыць варожая калона.
У светлых песнях Чыонгшона
Да тла варожы стан згарэў.
А песні твая — гімн адзінству.
Ці помніш ты стары наш сад,
Ліхтарык,

ноч і звон цыкад,
Блакітны небасхіл дзяцінства!
На чыонгшонскім небасхіле
Не будзе чорных хмар,

павер.

Цыкад учора мы лавілі,
Зганяем ворагаў цяпер.

Лам Тхі Мі За

ПАХ АРЭКУ

Ты і я, і зара
Над зямлёй на паўсвета.
Залатая пара...
Зорка дзе твая! Гэта!
Светацення ігра,
Пах арэку і лета.
Гэтых дрэў і травы
Нам нішто не замяніць.
Чуеш водар жывы,
Што арэкі струменяць!
Колькі цвіў ён, арэкі!
Цяжкі цяжар разлукі.
Колькі цвіў ён, арэкі!
Памятаеш, на рукі
Лёг арэкавы снег.

Зведаў ты сто трывог,
Сто іх зведаеш зноўку.
На якой жа з дарог
Ты прыгадваў сяброўку?
Ці прыгадваў мяне!
Хоць бы твар твой убачыць!
Плача голле і ў сне,
Птушкі жаласна плачуць.
Зноў арэкі наш расцвіў
Мне адной на пакуту.
Ты і я... Не забуду!
Я цябе — не забуду!

Перакладу А. ГРАЧАВІКАС.

Нгуен Зуї

НА МАРШЫ ПРАЗ
ПЕРАВАЛ НГАНГ

У даліне дзесьці
Зіхаціцца мора.
Да берага — рукой падаць,
Ды непрыступны шлях туды,
Бо горы
На шляху тым,
Як волаты стаць.
І чую я,
Як хвалі б'юцца ў скалы,
Як рэхам абуджаецца прастор.
Яны спрачаюцца
З цвярдзінняй гор,
Не пакарыўшы іх
Марскою лавай...

Перакладу В. ШЫМУК.

Так і ляжала Сьонг — ціхая, добрая, спакойная. На твары яе цямнелі густыя вільготныя бровы. Вачы, бліскучыя і чорныя, у якіх Хоа калісьці бачыў зіжкі, былі прыліпшчаны...

Хоа даведаўся аб яе смерці на маршы, калі падраздзяленне выходзіла да месца баёў. Звычайна ён не атрымаваў навін з дому. Гэта, бадай, была першая...

Па дарозе ўсё ішло і ішло да фронту вайсковых часці. Неспешна праплывалі гарматы. Уздрыгвалі на салдацкіх шлемах маскіровачныя галіны, і хісталіся перакроеныя з мучных мяхоў кайстры. Тупат мноства ног, шлох зялёнай маскіроўкі, дзынканне гілз у сяржках з патронамі, вясёлы звон кацялкоў абудзілі лясны гушчар.

— Гэй, ёсць тут хто з Бен-ката?
— У вас у Бен-каце, мусіць, усё самае лепшае, экстра-клас! Адно мне там не спадабалася!

— Гэта што ж?
— Ды вашы дзяўчаты!
Дружны смех абарваў нейчы голас:

— Цішэй, хлопцы! Цішэй!
Але шум пачаўся зноўку.

— А ну, а ну, што там за прыгажуні?
— Сэрца ў іх надта мякае... Ніякай табе сур'ёзнасці!

— А ты дакажы!
— Тады дазвольце, як доказ, тамашнюю прынеўку?

— Давай!
— Хм, хм, — доўга адкашліваўся спявак.

— Ды не цягну ты! — крычыць нехта.
І вось ужо гучыць песня:
Цякуць-цумяць ручаі,
Бігуць-цумяць струмяні,
А я люблю дваіх,
Дамоў чакаю іх.

Усё зноў рагочуць, потым нейчы голас проці:
— Далей!

Але прыпеўні болей не чуваць. Хлопцы дух не могуць перавесці ад смеху. Адзін папархнуўся і ніяк не адкашыляецца, другі выцірае слязы, трэці ў захалпенні стукне па свайму пластымасаваму шлему.

— Малайчына, Хунг! Ну і выдаў!
— Эй, Хунг, а сам ты адкуль?
— З Лонг-ана!

— Ну, таварыш Хунг, добра раскрытыкаваў вашу галоўную ўдарную сілу!

Хоа ішоў у хвасце калоны. Ён чуў жарты і смех уперадзе калоны і сам таксама смяяўся, хаця не ўсё мог разабраць. Але імя таго, хто неў, ён пачуў добра: Хунг з Лонг-ана.

«Які Хунг? — адразу падумаў ён. — Ці не мой сябрук Гулкая Бочка, што быў у нашым атрадзе?»

На прывале, адпрасіўшыся ў камандзіра аддзялення, Хоа прабраўся наперад. Нечакана адзін з байцоў кінуўся да яго і моцна абняў:

— Хоа, ты?
— Хунг...

Яны зноў абняліся, потым Хунг павёў яго пад дрэва і раскажаў усё, што ведаў пра Сьонг. Хоа

доўга маўчаў, а калі загаварыў, голас яго дрыжэў:

— Дык гэта праўда, Хунг? Яе забілі?
Хунг кінуў і наглядзеў яму ў вочы.

— У тую ноч мы чулі страляніну на рацэ, і Сьонг не вырпусіўся. Прайшло дзесць дзён, і павінен быў ужо адыходзіць, а яе ўсё не было. Потым нехта з нашых раніцой плыў па рацэ і знайшоў яе хусцінку, якая зачалілася за пальмавы ліст. У кутку чырвонымі ніткамі вышыты літары «Х» і «С». Я забраў яе, вырашыў, што перадам табе, калі ўбачу.

Хунг развязаў кайстру, дастаў стракаты лапкі. Хоа асцярожна ўзяў яго ў рукі, ярка-чырвоныя літары «ХС» засякалі ў яго перад вачыма. Хоа добра памятаў гэтую хусцінку...

— Сьонг! — вырваўся ў яго стог. Ён напрусіў у Хунга цыгарэту, зацягнуўся і моцна сціснуў руку сябра: — Будзем трымацца, Хунг. Вер у мяне... Ну, я пайшоў да сваіх.

У тую ноч, калі Хоа разам са сваім аддзяленнем іштурмаваў пост С., ён павязаў на шыю хусцінку Сьонг.

Ноч была зусім цёмная. Чатыры доты, якія чарнелі, як стагі саломы, выплёўвалі чорныя струмені агню.

Выбух і ў першай лініі дротавай загародзіцы — выбойна. Выбуховая хваля ідзе Хоа да другой лініі. Ён зноў закладвае тол — яшчэ адна выбойна. Хоа ідзе да далей. За лічанымі хвілінамі гатоў праход сцрозь усе пляч радыў калючага дроту.

Праціўнік шалёна адстраляваецца. Ён вядзе агонь адусюль: з дотаў, з траншэй, з укрыццяў. Круіцца, гудуць у небе самалёты. Але байцам усё ж удаецца зламаць супраціўленне. Тры доты знішчаны. Застаецца адзін — злева, у самым кутку, ля сцяны. Адтуль бесперапынна б'е кулямёт. Некалькі байцоў падаюць.

— Таварышы, хто возьмецца яго абліскодзіць?

— Я!

— Я!

— Я!

Хуткія, рашучыя галасы, постаці, якія рвануліся наперад, у вогненых усмычках разрываў.

Хоа, зацягнуўшы тужай вузел на хусцінцы, паўзе, прыціскаючы да сябе тол. Калі кулі свінчуць вакол асабліва часта, ён туліцца да зямлі і замірае. Але як толькі стрэлы хоць крыху сціхаюць — паднімаецца і імкліва ляціць наперад.

Вось ён ужо каля самага дота. Брэх кулямёта нагадвае яму пра смерць матулі, пра Сьонг... Ён моцна штурпае тол у амбразуру дота і падае ў акуп, які побач. Паветра раздзірае выбух, чуваць страшныя крыкі і грукат каменя.

Гучыць сігнал перамогі. Хоа выбіраецца з акупа, выцірае рукой бруд і пот з ілаба. Успомніўшы аб стракатай хусцінцы, завязанай вакол шыі, ён беражліва знімае яе і прыціскае да шыі.

Старэнькая, прапыленая хусцінка, здаецца яму, захоўвае яшчэ водар арэка! — ім пахлі ў тую раніцу паласы Сьонг.

Арэкі — плод арэкавай пальмы.

Пераклала Т. ШІКАЦНА.

ДАРАГІЯ ЧЫТАЧЫ!

Пачалася падпіска на газеты і часопісы на 1976 год.

Калі вы цікавіцеся беларускай літаратурай,

Калі вы цікавіцеся беларускім тэатральным мастацтвам, музыкай, кіно, тэлебачаннем,

Калі вы цікавіцеся беларускім выяўленчым мастацтвам, архітэктурай,

Калі вы працуеце ва ўстанове культуры,

ПАДПІСВАЙЦЕСЯ
НА ШТОТЫДНЁВІК
«ЛІТАРАТУРА
І МАСТАЦТВА»!

Падпісная цана: на год — 4 руб. 20 кап., на паўгода — 2 руб. 10 кап., на 3 месяцы — 1 руб. 05 кап.

Падпіска прымаецца без абмежавання ва ўсіх вайсковых аддзяленнях і агенцтвах «Саюздруку», улаўнаважанымі на падпісцы на прадпрыемствах, будоўлях, у арганізацыях, калгасах і навучальных установах.

ЧЫТАЙЦЕ І ВЫПІСВАЙЦЕ «ЛІТАРАТУРУ І МАСТАЦТВА»!

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

З ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА ГІМНА

У «ВЫСОКІМ БЕРАЗЕ»

СВОЕАСАБЛІВАЯ ВІБЛІЯТЭКА

«МЫ—БЕЛАРУСЫ»

Дваццаць гадоў назад усе рэспубліканскія газеты паведамілі, што папулярная на Беларусі песня «Мы—беларусы» Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР зацверджана Дзяржаўным гімнам Беларускай ССР.

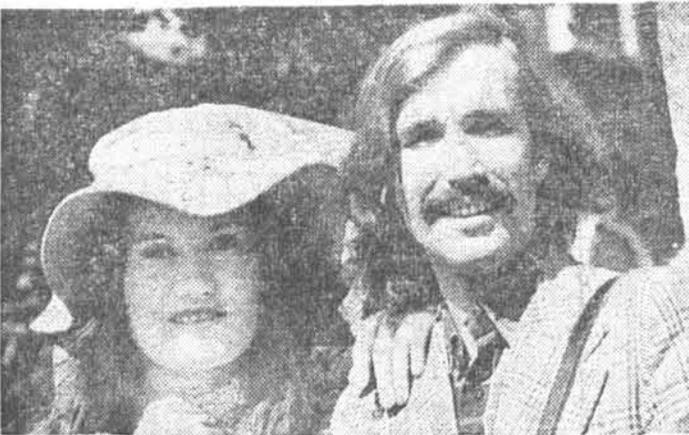
Зацвярдзілі першага афіцыйнага беларускага гімна сведчыла аб далейшым умацаванні беларускай савецкай дзяржаўнасці на аснове паслядоўнага ажыццэўлення ленінскай нацыянальнай палітыкі. Шмат думаў і дбаў пра гімн маладой Беларускай Савецкай Рэспублікі калісьці Янка Купала. Яшчэ ў дваццатыя гады ён клікаў творчую інтэлігенцыю стварыць урачыстую песню ў гонар беларускага народа.

Пытанне аб стварэнні беларускага гімна зноў было пастаўлена ў 1943 годзе, калі ўрад Беларусі аб'явіў адпаведны конкурс.

У 1944 годзе конкурс па стварэнню Дзяржаўнага гімна БССР быў працягнуты. На словы М. Клімковіча «Мы—беларусы» напісалі музыку П. Падкавыраў, М. Аладаў і Н. Сакалоўскі. У прафесіянальных і самадзейных мастацкіх калектывах найбольшую вядомасць набыла песня на мелодыю Нестара Сакалоўскага. Пра гэта сведчыць і стваральніца Азершчынскага налгаснага хору Таццяна Лапціна: «Песню «Мы—беларусы» многа і часта спяваў наш хор. ...Мы адчувалі, што гэта наша, родная песня».

Гэты твор часта гучаў па радыё. Быў ён у рэпертуары Дзяржаўнай харавой капэлы БССР, якой кіраваў Рыгор Раманавіч Шырма. І Дзяржаўнага народнага хору БССР на чале з Генадзем Іванавічам Цітовічам.

Аднак не ўсе задавальняла аўтара тэксту. Есць сведчанне, што М. Клімковіч настойліва дапрацоўваў іх, шліфаваў радкі, дамагаўся іх мастацкай прастаты і выразнасці думкі. Значную перапрацоўку верша Клімковіч зрабіў у канцы 1949 года.

Мінчане цёпла сустракалі выступленні польскіх спевакоў Элізы і Анджея Рыбінскіх.

Фота І. ПАСЛАВА.

НА БЕРАЗЕ СІВОГА НЁМАНА

Мнагалюдная цяпер на турбазе «Высокі бераг», якая размешчана на радзіме Януба Коласа непадалёку ад вёскі Мікалаеўшчына. Цудоўныя тут мясціны. Яны прыцягваюць шмат наведвальнікаў. Экскурсанты ідуць сюды пеша, едуць на веласіпедах і аўтобусах. І ўсё для таго, каб пазнаёміцца з радзімай песняра, з малюнічымі навакольнымі мясцінамі, апісанымі пэтам у яго творах. Да «Высокага берага» ідзе лясной дарогай. Прыгавджаюцца многія радкі з неўміручых коласаўскіх твораў. Тут ён калісьці хадзіў, захапляўся малюнічымі пейзажамі, прыслухоўваўся да патаемнага шэпту дрэў, пад шум якіх настрайваў свае паэтычныя струны. Тут кожная сцяжынка пройдзена Коласам. У гэтых мясцінах прайшлі дзіцячыя і юнацкія гады пэста. Ластон і Альбучы, Акіньчыцы і Мікалаеўшчына з'яўляюцца калыскай творчасці пэста... Наўкола стаіць магутныя асілі-дубы, бярозы і асіны, нучаравыя надрэчныя лясныя над Нёманам з заліўнымі лугамі.

Некалькі гадоў назад у гэтых мясцінах адкрылася турбаза Мінскага абласнога савета па турызму і экскурсіях. Жадаючых пабываць у гэтых мясцінах многа. І не толькі з Беларусі, а і з братніх рэспублік нашай краіны. Тут створаны ўсе ўмовы для турыстаў: летнія домкі на два-тры чалавекі, палатачны гарадок, сталовай, клуб, лодачная станцыя. Падаронікі маюць магчымасць адправіцца ў шасцідзённы паход пеша, або на лодках па Нёману, сустрацца з перадавікамі сельскай гаспадаркі, былымі партызанамі, літаратарамі. Адзін з маршрутў вядзе да роднага сяла пэста Мікалаеўшчыны, да лясной палыны, дзе з удзелам Януба Коласа ў 1906 годзе праходзіў нелегальны з'езд настаўнікаў. Адпачываючыя наведваюць таксама філіял Літаратурнага музея, якім загадвае пляменнік Коласа Уладзімір Іванавіч Міцкевіч, іншыя памятнаы мясціны. Потым турысты накіроўваюцца ў старадаўні горад Нясвіж, які адыграў вялікую ролю ў развіцці беларускай культуры. Тут жывуць вядомы ўдзельнік рэфармацыяна-гума-

ністычнага руху Сымон Будны, які ў свой час на беларускай мове выдаў «Катэхізіс». Нясвіжскую гімназію закончыў вядомы польскі паэт і грамадскі дзеяч Уладзіслаў Сыракомля (Кандратовіч). Тут у настаўніцкай семінарыі з 1898 па 1902 год вучыўся і Канстанцін Міхайлавіч Міцкевіч (Януб Колас), тут мужнела юнацтва пэста. Пазней у сваёй аўтабіяграфіі народны пясняр пісаў: «Рэжым быў суровы, манастырскі. Адносіны настаўнікаў да выхаванцаў былі грубыя. Але семінарыя мела тое добрае значэнне, што прывучала да працы, дысцыпліны, парадку...». Тут вучыліся галоўным чынам выхадцы з сляня.

З цікавасцю наведвальнікі пазнаёмяцца ў горадзе з каменным замкам, абнесеным высокім валам. Цяпер тут знаходзіцца санаторый «Нясвіж».

З турбазы «Высокі бераг» можна зрабіць на аўтобусе экскурсію ў Брэсцкую крэпасць-герой, у Мінск, наведваць мемарыяльны комплекс «Хатынь» і іншыя памятнаы мясціны.

М. ЖЫГОЦКІ.

Усюды цёпла і шчыра сустракаюць глядачы народны ансамбль танца «Крыжачок» Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна. Ён часты госць на заводах і фабрыках, у студэнтаў і калгаснікаў. У рэпертуары ансамбля—танцы народаў нашай краіны. Неаднаразова ансамбль наведваў з канцэртамі Балгарыю, Польшчу, ГДР.

Фота А. ЛАБАДЫ.

З АДЗНАКАЙ «ПАРТЫЗАНСКАЯ»

«Тут, у вёсках Талпа і Кавалі з VI, 1942 па X, 1943 года знаходзіўся штаб партызанскай брыгады А. Ф. Данукалава». — чытаем на мемарыяльнай дошцы ў вёсцы Кавалі—цэнтральнай сядзібе калгаса імя Героя Савецкага Саюза Аляксея Фёдаравіча Данукалава. У былым партызанскім цэнтры Леаніскага раёна напярэды праводзіцца з'езд ветаэраў брыгады. У Кавалёўскім сельскім клубе, якім ужо многа год загадвае былы партызанка Іўгенія Аляксандраўна Капылова, аформлена цікавы альбом і стэнд, прысвечаны легендарнаму камбрыгу, подзвігам лясных салдат, гісторыі калгаса. Чыр-

воны следзімцы маляваў і малюналі калгаснага клуба «Перамога», які створаны і працуе пры сельскім асродку культуры, вядуць перапіску з былымі партызанамі, запрашаюць іх на сустрэчы з моладдзю. У адным з пакояў сельскага клуба на стэндзе, прысвечаных гераічнай барацьбе савецкіх людзей з ворагам, з'яўляюцца на сценку ўвагу імя і адзінаццаць «партызанскай» на першых старонках. Гэта падарунак нашаму клубу, нашай сельскай бібліятэцы ад былых партызан брыгады,— тэмачаны Я. А. Капылова. — Яны жывуць па ўсёй рэспубліцы, па ўсёй краіне, многа

з іх і ў Мінску—працуюць на трактарным заводзе. Першыя дзве пасадкі, у якіх было 257 імяў, і дасталі нам мігчане—былы намандзір атрада Дамітравіч Мацвеевіч Корнін, былы камандар брыгады Іван Іванавіч Старавайтэў, былы памёрш Вадзімір Ціраніцкі і іншыя. У клубе цяпер ужо 630 кніг з адзінаццаць «партызанскай» — падарункі былых лясных салдат. Спрод іх—выданні беларускіх і рускіх пісьменнікаў, зямельная класіка, ваенныя мемуары, творы аб мастацтве. Сто ішніжак, пераважна дацянцых, дасталі ў Кавалі чырвоныя следзімцы з горада Каброва Уладзімірская вобласці, якія выжываюць гісторыю партызанскай брыгады А. Ф. Данукалава. Ідуць на яе слядах.

Б. БАРЫСАУ.

Лёзненскі раён.

ДЭМАНСТРУЮЦЬ УМЕЛЬЦЫ

Выстаўка выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва адкрыта ў Акцябрскім раённым ДOME культуры. Яе ўдзельнікі—самадзейныя мастакі раёна.

На стэндзе прадстаўлены жываліс, графіна, разьба па дрэву, чаканка і іншыя творы народных умельцаў. Шмат добрых слоў запісалі наведвальнікі ў кнізе водгукў у адрас твараў з вёсак Харамцы і Пружаншчыны.

ВА УЗНАГАРОДУ — ПАДАРОЖЖА

Адзел культуры Гродзенскага райвыканкома правёў конкурс на лепшую пастаноўку культурна-масавай работы

ЦІКАВЫЯ ВЕСТКІ

сярод насельніцтва. Пераможцы конкурсу — работнікі сельскіх дамоў культуры і бібліятэк вёсак Верцялішкі, Парэчча, Стральцы, Гожа—ўзнагароджаны публікацыямі на паездку ў Ленінград.

ВЯСЕЛКА З ПЕСЕНЬ

Лаўрэат конкурсу польскай песні ў Літоўскай ССР—вакальна-інструментальны ансамбль «Юлеры» з Наваполацка—часта выязджае з канцэртамі ў іншыя раёны рэспублікі. Нядаўна ён выступаў у Вільнічах. У праграме канцэрта, які адбыўся ў раённым ДOME культу-

ры, гучалі беларускія, рускія, літоўскія і польскія мелодыі.

ФІЛЬМ АБ ГІМНАСТКАХ

«Цуда з касічкі»—так называецца новы каляровы шырокаэкранны мастацкі фільм, створаны кінематаграфістамі «Масфільма». Правобразам галоўнай гераіні Таццяны Малышавай паслужыла вядомая беларуская гімнастка Вольга Корбут.

Многія кадры фільма зняты ў Браславе—горадзе дзяцінства Вольгі.

БЕЛТА.

«Літаратура і мастацтва» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі

Адрэс рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адзнака сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі— 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі—33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі—33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масвай работы — 33-22-04, выдавецтва — 22-50-62, бухгалтэры — 22-50-00.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНИКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН [намеснік галоўнага рэдактара], Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар], Рыгор ШЫРМА.